

GELECEK KAMUDA

KAMU HİZMETLERİNİN DEMOKRATİK SAHİPLİĞİNE DOĞRU

Özelleştirmeye karşı direniş, değiştirme kudreti olan bir güce dönüştü: (yeniden) belediyeleştirme. (Yeniden) belediyeleştirme terimi, hizmetlerin yeniden kamu mülkiyetine alınması ve yeni kamu hizmetlerinin yaratılması anlamına geliyor. Son yıllarda, Ulusötesi Enstitü (Transnational Institute) ve ortak kuruluşlar, dünya çapında 58 ülkede 2.400'den fazla şehri kapsayan 1.400'den fazla başarılı (yeniden) belediyeleştirme örneği tespit etti.

Ancak elinizdeki yayın sadece sayılarla ilgilenmiyor. İklim felaketi, artan eşsitsizlikler ve yükselen siyasi huzursuzluk karşısında kamu hizmetlerinin her zamankinden daha önemli olduğunu da gösteriyor. COVID-19 krizi, kemer sıkma politikalarının, sosyal güvenlikteki kesintilerin ve özelleştirilmiş sağlık sistemlerinin feci etkilerini acı bir şekilde ortaya koymakla kalmadı, kamu hizmetlerinin ve bu hizmetleri çalıştıran insanların gerçekten de sağlıklı ve dirençli toplumların temeli olduğunu gösterdi. Yıllarca süren özelleştirme ve kemer sıkma politikaları, demokratik denetimi ve bu temel [ilkeye] yeterli finansman aktarılmasını engellemiştir. Özelleştirmenin başarısızlıkları ortaya çıktıka, 21. yüzyıl için kamu mülkiyetini yeniden tanımlamanın anahtar bir aracı olarak (yeniden) belediyeleştirmeyi seçen uluslararası bir hareket de giderek büyüyor.

Bu kitaptaki hikâyeler bizi yeni ülkelere götürüyor ve (yeniden) belediyeleştirme çabalarının ne denli çeşitlilik içerdiğini göstermek için yeni sektörlerle tanıştırıyor. Her (yeniden) belediyeleştirme örneğinin kendine özgü zorlukları var: Mısır'da atık yönetiminden Şili'de yeni kamu eczanelerine ve geniş bant internet geliştirerek iş sağlayan ve yaşam kalitesini artıran birçok ücra ABD belediyesine dek...

tni.org/futureispublic
Kitabın tamamını indirin

Sivil toplum örgütleri, sendikalar ve yerel yönetimler, hep birlikte, demokratik kamu mülkiyetinin toplumun her düzeyine genişletilebilmesine ve iklimin farkında olan kamu hizmetleri için toplum öncülüğünde yeni yollar açılmasına dair yeni bir kalıp sunuyor.

Bu kısım, 'Gelecek Kamuda: Kamu Hizmetlerinin Demokratik Mülkiyetine Doğru' kitabı için yönetici özetidir. Bu kitaptaki 15 bölüm, engeller, fırsatlar ve sonuçların tartışılmasıyla birlikte dünya çapında (yeniden) belediyeleştirme için yürütülen çeşitli mücadelelere ilişkin bir anlayış sunmaktadır.

[TNI.ORG/FUTUREISPUBLIC](https://tni.org/futureispublic)

Küresel (yeniden) belediyeleştirme araştırması, Ekim 2019 sonu itibariyle 1408 vakadan oluşuyordu. Toplanan veriler, yayında imzası olan herkesin ortak çabalarının sonucu ortaya çıktı ve 22 araştırmacı, toplanan verileri doğrulamak için bir masaüstü araştırması gerçekleştirdi. Araştırma metodolojimiz hakkında daha fazla bilgi için lütfen kitabın girişine ve ek bölümlerine bakın.

Veritabanına şu adresten ulaşılabilir: <https://futureispublic.org/rem-Municipalisation-global-database/>. Glasgow Üniversitesi ile işbirliği içinde hazırlanan interaktif bir veritabanı yapım aşamasındadır. Bu veritabanı, yakın gelecekte yukarıdaki bağlantı üzerinden erişilebilir olacaktır. Yeni bulunan örnekler ve bilgiler bu yeni veritabanına eklenecektir.

COLOPHONE:

Bu broşür, Hollanda'dan FNV ve Türkiye'den DİSK ve KESK arasında gerçekleştirilen uluslararası proje kapsamında çevrilmiştir.

TASARIMCI Karen Paalman, www.getlos.nl

METİN EDİTÖRÜ Ann Doherty

ÇEVİRMEN Barış Yıldırım

REDAKSİYON Osman İşçi

İLETİŞİM Satoko Kishimoto (satoko@tni.org) veya Lavinia Steinfort (l.steinfort@tni.org),
Transnational Institute.

Ulusötesi Enstitü (*Translational Institute*, TNI), adil, demokratik ve sürdürülebilir bir gezegen kurmaya adanmış uluslararası bir araştırma ve savunuculuk enstitüsüdür. TNI, 40 yıldan uzun bir süredir toplumsal hareketler, angaje akademisyenler ve politika yapımcılar arasında eşli bulunmayan bir bağlantı noktası görevi görmüştür.

YAYINLAYAN

Kamu hizmetlerinin özelleştirilmesiyle mücadele

Güçlü bir neoliberal akım var...

Kamu varlıklarının satışı

Özel Finans Girişimleri (PFI)

Şirketleşme

Kamu-özel ortaklıkları (PPP)

Rekabetçi ihaleler

Dış Kaynak Kullanımı

Serbestleştirilmiş piyasada rekabet

Özelleştirmenin kaldırılması / Kamu hizmetlerine dönüş

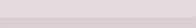
924

Yeniden Belediyeleştirme [kamulaştırma]

- Özel sözleşmelerin sonlandırılması / yenilenmemesi
- Kamu satın alımı
- İç kaynak sağlama / hizmetleri belediye bünyesine geri taşıma

Birleşik Krallık

94

Norveç

18

Fransa

109

KAMU-KAMU ORTAKLIKLARI

Belediyeler arası eş düzeyli çalışmalar

KAMU-TOPLULUK ORTAKLIKLARI

kar amacı gütmeyen yerel kuruluşlar

KAMU-MÜŞTEREKLER ORTAKLIKLARI

ortak sahiplenme, kamunun çeşitlendirilmesi sahiplenme, hizmetlerin ortaklaşa üretimi

484

Belediyeleştirme / Kamu hizmetlerinin oluşturulması

- Yeni belediye şirketleri
- Yeni kamu hizmeti programları

ABD

141

Şili

40

Filipinler

21

► Yereldeki büyük ölçekli değişimler, ülke çapında demokratik kamu mülkiyetine ilham veriyor

Gelecek kamuda. Bugün dünyanın her yerinde insanlar daha iyi, daha demokratik ve daha kapsayıcı kamu hizmetleri inşa ediyor. İklim krizi, artan eşitsizlikler ve yükselen siyasi huzursuzluk karşısında, bu kamu hizmetleri her zamankinden daha önemli. Bu rapor, başka bir dünyanın mümkün olduğunu gösteriyor; dahası, insanlar o dünyayı birlikte inşa etmeye başladılar bile.

Bu, *Gelecek Kamuda: Kamu Hizmetlerinin Demokratik Mülkiyetine Doğru* adlı kitap için hazırlanan yönetici özetidir. Bu yayını ortaya çıkaran kuruluşların ve katkı sahiplerinin birçoğu, birkaç yıl önce dünyayı kasıp kavuran su özelleştirme dalgasına karşı çıkmak ve özel şirketlere yönelik direnişi desteklemek için güçlerini birleştirmiş durumda. Özelleştirmeye karşı muhalefet, hızla olumlu bir amacı olan küresel bir ittifaka dönüştü: (yeniden) belediyeleştirme. Bu terim, hem özelleştirmeyi tersine çevirme fikrini hem de çağımızın sosyal, ekolojik ve demokratik güçlüklerini aşmamıza yardımcı olabilecek yeni kamu hizmetlerinin geliştirilmesini kapsıyor. 2017 tarihli yayını *Kamu Hizmetlerini Geri Almak*'tüm iş kollarında ve kıtalarda meydana gelen 800'den fazla (yeniden) belediyeleştirme örneğine yer veriyordu. O zaman bile bunun muhtemelen buzdağının sadece görünen kısmı olduğunu biliyorduk.

Bu rapor ilk araştırmamızın üzerinde inşa edilmiştir. Şu an itibariyle 2400 şehirde, 58 ülkede 1.400'den fazla belediyeleştirme veya yeniden belediyeleştirme çalışması tespit ettik. Veriler ve vaka incelemeleri, (yeniden) belediyeleştirme çabalarının ne denli çeşitli olduğunu gösteriyor; ilave ülkeleri ve birçok Afrika ülkesindeki atık sektörü örneği gibi özgül zorlukları olan yeni iş kollarını içeriyor.

Araştırmamız, yeniden belediyeleştirmeye karşı baskıların azalmadığını da gösteriyor. Özelleştirme; özel şirketler ve mali piyasaların yanı sıra birçok ülke hükümeti ve uluslararası kuruluş için gündemin hâlâ üst sıralarında. "Kamu-özel ortaklıkları" (PPP'ler), "özel finans girişimleri" (PFI'ler), dış kaynak kullanımı, şirketleşme, "tercih hakkı", rekabete zorlama ve piyasa serbestleştirilmesi dahil üzere bu süreci gizlemekte kullanılan birden fazla özelleştirme biçimi ve çeşitli isimler bulunuyor.²

Yeniden belediyeleştirmeye karşı cephe alan güçlü kuvvetler göz önüne alındığında, bu kadar çok hizmet ve tesisin kamu mülkiyetine ve kontrolüne geri dönüş olması daha da dikkat çekici. Bu, halkın kamu hizmetlerinin değerini takdir ettiğini gösteriyor; toplulukların, sendikaların ve seçilmiş yetkililerin bu hizmetleri savunmadaki kararlılığını vurguluyor.

1408 Kamu hizmetlerinin yeniden belediyeleştirilmesi

(Yeniden) belediyeleştirilen sektörler 63 75

311 Su

Ülke	Örnek sayısı
Fransa	109
ABD	71
İspanya	38
Almanya	17
Kanada	8
Arjantin	8
Filipinler	7
İtalya	4
Macaristan	4
Güney Afrika	3
Meksika	3
Kazakistan	3
Endonezya	3
Kolombiya	3
Venezuela	2
Ukrayna	2
Birleşik Krallık	2
Türkiye	2
Mozambik	2
Malezya	2
Hindistan	2
Brezilya	2
Bolivia	2
Özbekistan	1
Uruguay	1
Uganda	1
Tanzanya	1
İsveç	1
Rusya	1
Portekiz	1
Lübnan	1
Gine	1
Ekvator	1
Orta Afrika Cumhuriyeti	1
Belçika	1
Arnavutluk	1

223 Yerel yönetim

Ülke	Örnek sayısı
Birleşik Krallık	55
İspanya	40
Almanya	34
Fransa	21
Kanada	15
Danimarka	12
Hollanda	8
Avusturya	7
Filipinler	6
Norveç	5
Güney Kore	5
Şili	3
Finlandiya	3
Avustralya	2
Malezya	2
Hindistan	1
İtalya	1
Yeni Zelanda	1
Türkiye	1
ABD	1

Konut	31
Yemek ve ikram	28
Kamusal (geçiş) alan bakımı	22
Güvenlik ve acil durum hizmetleri	17
Otopark	15
Bina temizliği ve bakımı	14
Spor	12
Kültürel faaliyetler	9
Bilişim	7
İnşaat	7
Hapishane	5
Gençlik Hizmetleri	4
İnsan Kaynakları	3
Diğer	49

192 Telekomünikasyon

Ülke	Örnek sayısı
ABD	145
Almanya	35
Hollanda	7
Kanada	3
Malezya	1

374 Enerji

Ülke	Örnek sayısı
Almanya	305
İspanya	18
Birleşik Krallık	13
ABD	11
Japonya	4
Hollanda	4
Avustralya	2
Belçika	2
Danimarka	2
Fransa	2
Yunanistan	2
Hindistan	2
Arjantin	1
Bulgaristan	1
Çek Cumhuriyeti	1
Honduras	1
Litvanya	1
Filipinler	1
Ukrayna	1

138 Eğitim

Ülke	Örnek sayısı
Japonya	12
Malezya	6
Almanya	5
Birleşik Krallık	4
Filipinler	3
Kanada	2
İspanya	2
Brezilya	1
Şili	1
Hindistan	1
Nikaragua	1

47 Ulaşım

Ülke	Örnek sayısı
Fransa	21
Birleşik Krallık	12
Avusturya	3
Hollanda	3
Kanada	2
Portekiz	2
Çek Cumhuriyeti	1
Hindistan	1
Malezya	1
Türkiye	1

85 Atık

Ülke	Örnek sayısı
Norveç	19
Birleşik Krallık	15
Danimarka	13
Almanya	13
Kanada	7
İspanya	6
Mısır	4
Fransa	3
Hollanda	3
Paraguay	1
Peru	1

Araştırmamız, yeniden belediyeleştirmenin enerji ve su gibi sektörlerde hâlâ güçlü olduğunu gösteriyor. Ayrıca, önceki yayınlarımızın kapsamı dışında kalan telekomünikasyon gibi hiç umulmayan sektörlerde, heyecan verici belediyeleştirme ve yeniden belediyeleştirme eğilimlerini keşfettik. Günümüz dünyasında, yüksek hızlı internet erişimi hem haneler hem işletmeler için yaşamsal önemde. Uygun fiyatlı yüksek hızlı internet hizmeti sunan, erişilebilirliği sağlayan ve özel telekom şirketlerinin kârlı olmadığı için yatırım yapma konusunda isteksiz olduğu küçük kasabalarda ve kırsal alanlarda yerel ekonomileri canlandıran bölge ve belediye yönetimlerinin dijital uçurum sorununun üstesinden gelmek için adımlar attığını görüyoruz. Birleşik Krallık İşçi Partisi, 2019 seçim manifestosuna Britanya Telekom'unu kısmen kamulaştırma ve ücretsiz ve genel geniş bant bağlantı sağlama planını katarak bu eğilimi bir adım daha ileriye taşıdı. Bu, genellikle dev şirketlerin alanı olarak görülen bir ekonomik sektörün bile genel bir kamu hizmeti sunmak üzere dönüştürülebileceğini göstermektedir.

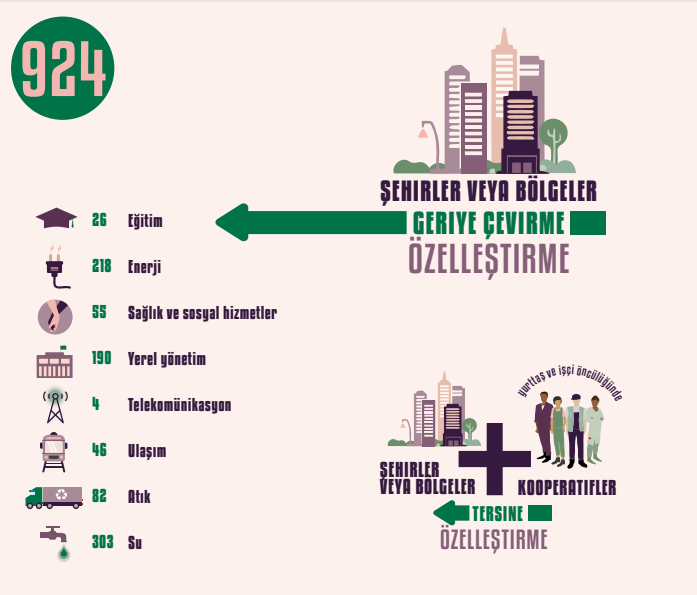
Elinizdeki yayın, kamu hizmetlerinin -hemen hemen her ülkeye ve her sektöre dokunan- (yeniden) belediyeleştirilmesi sürecine dair birçok örnek sunarken, bu arada yeni özelleştirme vakaları da çıkmaya devam ediyor. Bu rapor rakamlardan daha ötesiyse, büyüyen küresel bir hareketle ilgileniyor. Özelleştirme, birçok açıdan yerel ve ulusal otoriteler için kolay bir seçenektir:

güçlü oyuncular özelleştirme için bastırır, bol miktarda uluslararası fon onlara eşlik eder, uygun yasal koşullar özelleştirmeyi kolaylaştırır ve özelleştirme, seçim döngülerine karşı ihtiyatlı davranan siyasetçilerin maliyetleri sonraki belediye yönetimine aktarmasına olanak sağlar. Öte yandan, toplulukların ve yerel yönetimlerin sosyal ve çevresel hedefleri izlemek, yerel demokrasiyi ve katılımı teşvik etmek ve nihayetinde ortak geleceklelerini korumak için kamu hizmetleri ve yerel kaynaklar üzerindeki demokratik kontrolü geri kazanma istekleri (yeniden) belediyeleştirme hareketine güç taşımaktadır. Bu raporun da gösterdiği gibi, bu istekler o kadar güçlü ki 2000 ile 2019 yılları arasında 924 yeniden belediyeleşme ve 484 belediyeleştirme başarıyla gerçekleşti.

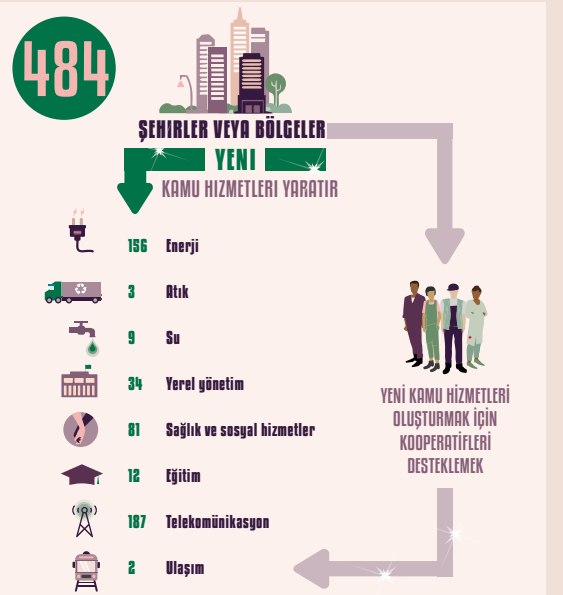
Bu (yeniden) belediyeleştirme dalgası kritik bir anda gerçekleşiyor. COVID-19 krizi, tüm dünyada kemer sıkma politikalarının, sosyal güvenlik kesintilerinin ve sağlık bakım sistemlerinin özelleştirilmesinin feci etkilerini acı bir şekilde açıklığa kavuşturdu. Buna ek olarak, aşırı sağ siyasi hareketler, insanların güvensizliği ve öfkelerini kendi çıkarları için kullanmaya devam ediyor ve halkı daha da bölmek için ırkçılık, faşizm ve yabancı düşmanlığını kullanıyor. İlerici güçler, dayanışma yaratmalı, somut çözümler sunmalıdır: insana yakışır işler, herkes için kamu hizmetleri ve dirençli yerel ekonomiler. Hem toplulukları hem de toplumun demokratik dokusunu güçlendiren uygulanabilir kamusal alternatifler sunmalıyız.

Kamu hizmetlerini geri alma ve oluşturma: (Yeniden) belediyeleştirme

Yeniden Belediyeleştirme

Belediyeleştirme

Ülke profilleri

KANADA TOPLAM ÖRNEK SAYISI **51**

Yeniden belediyeleştirme **34**
Belediyeleştirme **17**

Ulaşım
2

Atık
7

Telekomünikasyon
3

Sağlık ve sosyal hizmetler
14

Su
8

Eğitim
2

Yerel yönetim
15

Konut	1	
Yemek ve ikram	1	
Otopark	3	
Spor ve kültürel faaliyetler	2	
Finansman ve bakım	6	
Diğer	2	

Öne Çıkan Özellikler

- 2017 yılından bu yana, 20'den fazla yeni (yeniden) belediyeleştirme vakası gerçekleşmiştir.
- Bunlar su, atık, ulaşım, telekomünikasyon ve sağlık sektörlerinde olmuştur.
- Yerel yönetimdeki 15 yeniden belediyeleştirme içinde şunlar var: konut, otopark, güvenlik, polis karakolu inşaatı ve rekreasyon hizmetleri.
- İlginç yeniden belediyeleştirme vakaları arasında şunlar var: katı atık (Winnipeg, Manitoba) ve atık su (Taber, Alberta ve Owen Sound, Ontario).
- Kamu hizmetlerini geri kazanmak ekonomik açıdan daha verimli ve daha nitelikli hizmetler sağlar.

ŞİLİ TOPLAM ÖRNEK SAYISI **44**

Yeniden belediyeleştirme **2**
Belediyeleştirme **42**

Sağlık ve sosyal hizmetler
40

Yerel yönetim
3

Bina temizliği ve bakımı	2	
Konut	1	

Eğitim
1

Öne Çıkan Özellikler

- 2015-2018 yılları arasında 40 yeni halka açık eczane oluşturuldu ve "Şili Halk Eczaneleri Birliği" bu belediyeleri (toplam 80 belediye) bir araya getiriyor.
- Bu eczaneler, Recoleta yerel yönetiminin kamu eczanesi modelini takip ediyorlar ve kent sakinlerinin bir kısmı, ilaçlarına ayda %70 daha az harcama yapıyorlar.
- 2018 yılında yerel yönetim, Recoleta Açık Üniversitesi'ni kurdu.
- Üniversitede bugün sanat, bilim, beşeri bilimler, sosyal bilimler ve teknoloji alanlarında 150 ders veriliyor. Toplamda 3.300 öğrenci bu Açık Üniversite'de bir veya daha fazla ders almış durumda.

DANİMARKA

TOPLAM ÖRNEK SAYISI 35

Yeniden belediyeleştirme 29
Belediyeleştirme 6

Sağlık ve sosyal hizmetler

8

Atık

13

Enerji

2

Yerel yönetim

12

Bina temizliği ve bakımı 7
İnşaat 1
İnsan kaynakları 3
Diğer 1

Öne Çıkan Özellikler

- Yaşlı bakımı alanında, sorunlu "özgür seçim" politikalarının dayattığı özelleşirmenin, 2013'ten bu yana özel hizmet sağlayıcılarda görülen 54 iflas vakası ile ekonomik bir seçenek olmadığı kanıtlanmıştır.
- Frederiksberg (Kopenhag'ın bir kısmı) belediyesi 2011'de kendi çalışanları tarafından yönetilen şirketi aracılığıyla atık toplama ve yönetmeye karar verdi ve beklenenden daha fazla parayı tasarruf etti.
- Kalite sorunları ve çalışma standartları açısından yerel yönetimler ve hastaneler tarafından gerçekleştirilen yeniden belediyeleştirme ve iç kaynak sağlama örnekleri.

FRANSA

TOPLAM ÖRNEK SAYISI 156

Yeniden belediyeleştirme 155
Belediyeleştirme 1

Ulaşım

21

Atık

3

Enerji

2

Su

109

Yerel yönetim

21

Yemek ve ikram 4
Spor 1
Otopark 3

Öne Çıkan Özellikler

- Tüm örneklerin yaklaşık %70'i, Paris, Rennes, Grenoble, Nice ve Montpellier gibi büyük şehirler de dahil olmak üzere 2000 yılından beri yeniden belediyeleştirme dalgasına sahne olan su sektöründe gerçekleşti.
- Paris, çığır açan demokratik hesap verebilirlik mekanizmalarının devreye sokulması, evsizler ve göçmenler de dahil olmak üzere herkes için suya erişime yapılan vurgu ve iklim değişikliği uyum çalışmalarıyla yeniden belediyeleştirme için önemli bir model olarak fiyatları yeniden belediyeleştirme öncesine göre daha düşük tutabildi.
- Okul restoranlarında ve çocuk bakımında organik, yerel gıdalara erişim de ilerici belediyelerin ve yerel yönetimlerin belediye çiftlikleri oluşturarak ve yenilikçi tedarik politikaları uygulayarak kamu hizmetlerini yeniden ortaya çıkaran, geliştirdiği bir başka alan.
- Paris ve Rennes gibi birçok şehir, su havzalarını korumak, organik üretime geçişi teşvik etmek ve tedarikler ve kamuya açık etiketler yoluyla bu ürünlere yeni pazarlar yaratmak için çiftlik sektörüyle kurulan yenilikçi ortaklıkları gündeme getirdi.

ALMANYA

TOPLAM ÖRNEK SAYISI 411

Yeniden belediyeleştirmeye 255
Belediyeleştirmeye 156

Sağlık ve sosyal hizmetler

2

Atık

12

Telekomünikasyon

35

Enerji

305

Su

18

Eğitim

5

Yerel yönetim

34

Konut 4

Yemek ve ikram 2

Kamusal (yeşil) alan bakımı 3

Güvenlik ve acil durum hizmetleri 11

Bina temizliği ve bakımı 6

Spor 5

Kültürel Faaliyetler 3

Öne Çıkan Özellikler

- Federal hükümetin mali desteğiyle, yeni belediye ortaklıkları ve belediyeler arası ortaklıklar, son on yılda 200'den fazla belediyeye geniş bant hizmetleri sağladı.
- Alman Energiewende'nin (enerji geçişi) bir parçası olarak, belediyeler 300'den fazla enerji hizmeti ve şebekesini geri kazandı.
- Berlin'de, Friedrichshain-Kreuzberg bölge yönetimi 2018'de kiralardan artmasını önlemek için apartman binalarını yeniden devreye soktu. 2019'da, Spandau ve Reinickendorf'ta, yerel yönetim, önceden özelleştirilmiş 6.000 apartman dairesini yeniden devreye soktu.

MALEZYA

TOPLAM ÖRNEK SAYISI 16

Yeniden belediyeleştirmeye 1
Belediyeleştirmeye 15

Sağlık ve sosyal hizmetler

4

Telekomünikasyon

1

Eğitim

6

Ulaşım

1

Su

2

Yerel yönetim

2

Konut 1

Yemek ve ikram 1

Öne Çıkan Özellikler

- Selangor eyaleti, 20 yıllık yüksek maliyetli bir çatışmanın ardından 2018 yılında su hizmetlerini başarıyla yeniden belediyeleştirdi.
- Selangor eyaleti Halk Bakımı İnisiyatifi (IPR), eğitim, sağlık, barınma ve gıdayı kapsayan entegre bir sosyal koruma programı olarak 2008 yılında başladı. İnisiyatif, düşük gelirli ailelerin tüm bu hizmetlere erişebilmelerine odaklanıyor.
- Ücretsiz su (ayda 20 metreküp / aile), ücretsiz otobüs ulaşımı ve 300 ücretsiz internet Wifi noktası da programın bir parçası.

NORVEÇ

TOPLAM ÖRNEK SAYISI 42

Yeniden belediyeleştirme 39
Belediyeleştirme 3

Sağlık ve sosyal hizmetler

18

Atık

19

Yerel yönetim

5

Bina temizliği ve bakımı 4
Güvenlik ve acil durum hizmetleri 1

Öne Çıkan Özellikler

- 2017 yılında 100'den fazla belediye, RenoNorden'in iflasının ardından atık toplama işlemlerini kamu denetimine aldı.
- Küçük kasabaları tek bir belediyeye birleştirmek, belediyeler arası yeniden belediyeleştirmek veya entegre bir belediye Şirketi kurulmasına ek olarak kamu sektöründe dayanışmayı ve kapasiteyi geliştirmek ile için bir fırsat sağladı.
- Bakım hizmetlerinin (huzurevleri, yaşlı bakımı) ve yerel yönetim hizmetlerinin (kurumun personeli) yeniden belediyeleştirilmesi önemli.
- Yeniden belediyeleştirme sürecinde işçi sendikalarının güçlü ve stratejik rolü.

FİLİPİNLER

TOPLAM ÖRNEK SAYISI 21

Belediyeleştirme 21

Santé et services sociaux

4

Énergie

1

Éducation

3

Administration locale

6

Kamusal (yeşil) alan yönetimi 1
Yemek ve ikram 4
Güvenlik ve acil durum hizmetleri 1

Eau

7

Öne Çıkan Özellikler

- Filipin'deki belediyeler, refaha dayalı sosyal korumayı artırmak için yeni kamu hizmetleri yaratıyor.
- Binalonan, bakım merkezleri ve sağlık hizmetleri için mali destek dahil olmak üzere kentte yaşayanlara etkili sağlık hizmetleri sunmaya başladı. Belediye, çocuklardaki kronik beslenme yetersizliğini %17 azalttı ve doğum kontrol ilacı kullanımını %51 artırdı.
- Cainta Rizal belediyesi 2016 yılında bir kolej kurarak ücretsiz eğitim sağlayan, yılda 800 öğrencinin kaydolduğu ve ek olarak sağlık hizmetleri veren ve ekonomik olarak dezavantajlı gruplar için tıbbi hizmetlere erişimi artıran "Tek Cainta" programını başlattı.
- Filipin belediyeleri, çiftçilik ve balıkçılığa, ekosistemin korunmasına ve enerji üretimine (Del Carmen ve Lanuza) bütünleştirici yaklaşımlar oluşturarak ülkenin iklim direncini artırmada önemli bir rol üstleniyor.

İSPANYA

TOPLAM ÖRNEK SAYISI

119

Yeniden belediyeleştirme 105
Belediyeleştirme 14

Sağlık ve sosyal hizmetler

14

Atık

6

Enerji

18

Su

38

Eğitim

2

Yerel yönetim

41

Konut 2

Yemek ve ikram 1

Kamusal (yeşil) alan bakımı 12

Otopark 6

Bina temizliği ve bakımı 10

Spor 2

Kültürel Faaliyetler 2

İnşaat 1

Cenaze Hizmetleri 2

Diğer 3

Öne Çıkan Özellikler

- 2017'den bu yana (yeniden) belediyeleştirme sayısı iki kattan fazla arttı.
- Çok güçlü bir sosyal ve belediyeçi hareket 38 örnekte suyun yeniden belediyeleştirilmesinin itici gücü oldu.
- Terrassa'da suyun yeniden belediyeleştirilmesi, yeni demokratik karar alma biçimleri de yaratıyor. Sivil toplumun desteğiyle şehir/belediye, kullanıcıların kamu yönetimine katılabilmesi için bir Su Gözlemevi oluşturdu.
- Valladolid, 2017'de suyun yeniden belediyeleştirilmesinden bu yana, 2018 belediye bütçesinin neredeyse %4'üne denk gelen 13,3 milyon avro tasarruf etti.
- Okul kantinleri, yeşil alanlar, otopark, temizlik ve cenaze hizmetleri gibi toplam 41 yerel yönetim hizmeti yeniden belediyeleştirildi.

ABD

TOPLAM ÖRNEK SAYISI

230

Yeniden belediyeleştirme 81
Belediyeleştirme 149

Enerji

11

Telekomünikasyon

145

Sağlık ve sosyal hizmetler

2

Su

71

Yerel yönetim

1

Hapishaneler 1

Öne Çıkan Özellikler

- Enerji alanında iklim kriziyle mücadeleyi, topluluk refahı oluşturmayı ve demokratik kontrolü (kullanıcı kontrolünü) artırmayı amaçlayan toplam 11 (yeniden) belediyeleştirme girişimi gerçekleşti.
- 2002'den bu yana 71 su [idaresi] yeniden belediyeleştirildi. En yoğun yıl, 10 su hizmetinin yeniden kazanıldığı ve kullanıcıların ödediği ücretin düşürüldüğü 2010 oldu. Yerel yönetim
- Su alanındaki en önemli yeniden belediyeleştirmeler Atlanta, Missoula, Montana ve Pittsburgh'da gerçekleşti.
- Erişimi ve demokratik kontrolü iyileştirmek, iş yaratmak ve ekonomik faaliyetleri hareketlendirmek (Tullahoma ve Chattanooga), yaşam kalitesini iyileştirmek ve sağlık ve eğitimi ileriye taşımak için en az 141 yeni kamusal telekomünikasyon hizmeti oluşturuldu (Vermont'ta EC Fiber).
- Washington Eyaleti (Kuzeybatı Açık Erişim Ağı), Skagit County ve Thomasville'deki yerel yönetimin dahil olduğu ilginç kamu-kamu ortaklığı modelleri.

BİRLEŞİK KRALLIK

TOPLAM ÖRNEK SAYISI

110

Yeniden belediyeleştirme 96
Belediyeleştirme 14

Sağlık ve sosyal hizmetler
9

Atık
15

Ulaşım
12

Enerji
13

Su
2

Eğitim
4

Yerel yönetim
55

Konut	18	
Yemek dağıtım	3	
Kamusal (yeşil) alan bakımı	4	
Güvenlik ve acil durum hizmetleri	1	
Park etme	1	
Bina temizliği ve bakımı	9	
Spor	2	
Kültürel Faaliyetler	1	
Bilişim	7	
İnşaat	3	
Hapishaneler	1	
İnsan kaynakları	2	
Diğer	3	

Öne Çıkan Özellikler

- İki büyük PFI (özel finans inisiyatifi) şirketi 2018 ve 2019'da iflas etti. (Yeniden) belediyeleştirme örnekleri 2017'de 64 iken 2019'da 108'e çıktı.
- Tüm işkollarında ve en önemlisi yerel yönetimde (bilişim, konut, temizlik ve bakım), ayrıca atık ve ulaşımda dış kaynak kullanımını iç kaynak kullanımına çevirme yönünde 2008'den bu yana devam eden güçlü eğilim.
- Su, enerji, demiryolu, posta ve ulusal sağlık hizmetinin(NHS) kamu mülkiyetine kamu desteği verilir. Örneğin, şehir suyunun verilen %83'lük destek.
- Yeniden belediyeleştirme, iç kaynak kullanımı ve yeni kamu hizmeti deneyimleri, demokratik kamu mülkiyetine dönük yükselen ulusal talebi besliyor.

Temel bulgular

1. Yeniden belediyeleştirme ve belediyeleştirme, kamu mülkiyetini yeniden tanımlıyor

Araştırma, yeniden belediyeleştirmenin ve belediyeleştirmenin kamu mülkiyetini yeniden tanımladığını ve demokratik katılım ve kontrole odaklanan bir 21. yüzyıl vizyonu geliştirdiğini vurguluyor. Büyüyen ilerici yeşil belediyeler ağı, stratejilerine (yeniden) belediyeleştirmeyi dahil ederek iklim değişikliğiyle ve artan eşitsizlikle mücadele ediyor. Şehirler, doğrudan demokrasiyi keşfetmenin yanı sıra topluluk refahını inşa eden ve insana yakışır istihdam yaratan yenilikçi ekonomik modelleri geliştirmek için mükemmel bir konuma sahip. Yeniden belediyeleştirmenin çeşitli motivasyonları vardır, ancak çoğu zaman arkalarında başarısız bir özelleştirme sü-

reci bulunur. Bu durumun izleri bizim bulgularımızda ve (yeniden) belediyeleştirmeden kaynaklanan birçok olumlu değişiklikle güçlü bir şekilde görülüyor.

(Yeniden) belediyeleştirmenin en doğrudan olumlu etkisi, hizmetlerdeki daha düşük operasyon maliyetleri olmuştur: Bu durum, toplam 245 örnekte ya öngörülmekte ya da gerçekleşmiş durumdadır. Bazı durumlarda, hizmetlerin operasyon [masraflarının] azalması, hizmeti alanların ödediği ücretlerin de düşmesi anlamına gelir: Bu, 188 örnekte beklenen sonuçtur veya zaten gerçekleşmiştir. En az 264 örnekte, hizmetlerin ve çevre korumasının iyileştirilmesine yapılan yatırım ya artmıştır ya da artması beklenmektedir.

Kamu hizmetlerini sunan işçiler bu konuda anahtar konumdadır ve onların çalışma koşullarının nitelikli hizmet sunma yetilerinde yansımaları kaçınılmazdır. İncelenen

(yeniden) belediyeleştirme süreçlerinin hepsinde, genel istihdam koşulları korunmuştur. İşçilerin –zellikle kırılgan koşullarda olanların– daha iyi koruma ve çalışma koşulları elde ettiği 158 rnekke istihdam koşullarının iyileşmiş veya önemli gelişmeler göstermiş olması muhtemeldir. Bu sonuçlara ulaşılmasında sendikaların katılımı kritik nemdeydi.

Gelecek nesiller için, toplumu karbonsuzlaştıran entegre iklim ve enerji politikaları geliştirmek ortak görevimizdir. nemli sayıda zelleştirme, güvenli istihdam sağlayarak ve yeni iş ve araştırma merkezlerini cezbederek yerel ekonomiler üzerinde olumlu bir etki yaratıyor. Ekolojik sürdürülebilirlik ve toplumun güçlendirilmesi, yerel ekonomilerde topluluka paylaşılan bir zenginliğin oluşumunda da anahtar bir rol oynuyor (incelenen örneklerin 297'sinde bu görülüyor) ve belediyelerin özelleştirmeyi kaldırma hamleleri, en az 119 rnekke ekolojik bir geçişi hedeflemektedir veya halihazırda bu geçişe katkıda bulunmuş durumdadır. Enerji, atık, barınma, su, gıda ve ulaşım alanlarında çevreyi korumak için entegre bir kamu politikasının koordinasyonuna yönelik çabaların gözlendiği de açıktır (209 rnek).

Uzak gelecekte çevreyi korumak için stratejik yatırımlar yapan nc şehirler ve kamu şirketleri, kamusal aktörler olarak güçlerini gösteriyorlar.

Kamu aktörlerinin kamu hizmetlerine döndüklerinde veya yeni hizmetler yarattıklarında kamunun ve gezegenin çıkarlara hizmet eden değerleri (yeniden) kurduklarını 1.400 örneğin tümünde, çeşitli derecelerde gözlemledik. Kamu hizmetlerinin geri kazanılması ve genişletilmesi yönündeki bu temel unsurlar bir araya gelerek 21. yüzyılda kamu mülkiyetini tanımlamak için sağlam bir temel teşkil ediyor. Bu eğilim devam etmelidir.

Araştırmamız, (yeniden) belediyeleştirmenin kamu mülkiyeti altında demokratik kontrolün geliştirilmesi sonucunu doğurup doğurmadığı sorusunu gündemine aldı. Çoğu durumda bu soruya olumlu bir cevap bulduk: En az 149 rnekke demokratik mekanizmaların başlatıldığına veya geliştirildiğine yönelik net referanslar bulmayı başardık. Alınan nlemler ve sonuçlar; hesap verebilirlik, şeffaflık ve bilgilerin açık paylaşımından kamu şirketlerinde katılımcı bir yönetim kurulmasına kadar uzanıyor.

[Yeniden] belediyeleştirme için çabalar:

297

NİTELİKLİ HİZMETLER İÇİN
KAMU YATIRIMININ ARTMASI

188

SAKINLERİN
DAHA AZ ÜCRET ÖDEMESİ

158

DAHA İYİ
ÇALIşMA
KOşULLARI

149

DEMOKRATİK KONTROLÜN VE KAMU
MLKIYETİNİN ARTIRILMASI

264

PARANIN
KAŞIşILICININ DAHA
İYİ ALINMASI VE KAMU SEKTÖRÜNDE TASARRUF

209

İNSANLARIN VE GEZEĞENİN
FAYDASINA
POLİTİKA HEDEFLERİNE ERİşİLMESİ

27

ÖZEL SEKTÖRDEKİ
İFLAşLARA MÜDAHALE

9

Kamu hizmetlerine
FEMİNİST YAKLAşIM

142

GüçLENDİRİLMİş
HALK SAğLIğI, ZARARLARIN
AZALTILMASI

245

BETTER VALUE
FOR MONEY AND
PUBLIC SECTOR SAVINGS

76

KULLANICILAR,
ÇALIşANLAR VEYA
TOPLULUKLAR İLE KAMU
TORİTELERİ ARASINDA
ORTAKLIK

138

İNSAN HAKLARI VE
SOSYAL HAKLARIN
KORUNMASINA
EVRENSEL ERİşİM

119

İKLİM RİSKİYLE BAşA ÇIKMAK
İÇİN TEDBİRLERİN ALINMASI

2.Yeniden belediyeleştirme maliyetleri düşürür ve hizmetleri iyileştirir

Bir kamu hizmetini yeniden belediyeleştirmeye karar verirken maliyetin tek mesele olmasa da en önemli faktörlerden biri olduğu açıktır. Özelleştirme, Kamu-Özel Ortaklıkları (PPP'ler) ve dış kaynak kullanımının kamu hazinesinde daha az baskı oluşturduğuna dair neoliberal iddiaların aksine, paranın karşılığını en iyi veren biçim, kamu hizmetleridir. 2014 yılında, Kanada'nın Ontario eyaletindeki Genel Denetçi 74 PPP projesini gözden geçirdi ve eyalet, bu projelerde kamu ihalelerini kullanmış olsaydı halka 8 milyar Kanada doları daha az paraya mal olacağı sonucuna vardı. Benzer şekilde, Kanada'nın British Columbia eyaletindeki Genel Denetçi, 2014 yılında 16 PPP projesini gözden geçirdi ve eyaletin, özel sektör finansmanı kullandığı için parayı kendisi borç almış olsaydı ödeyeceğinin yaklaşık iki katı daha fazla ödediğini bildirdi.³Birleşik Krallık'ta, 2018 Ulusal Sayıştay raporu, kamu projelerinin özel finansmanının, tek başına hükümetten borçlanmaya oranla yüzde 40 daha fazla maliyetli olabileceğini buldu.⁴ Örneğin, Birleşik Krallık Hazine Komitesi tarafından hazırlanan bir rapor, özel olarak finanse edilen bir hastanenin, kamu tarafından finanse edilen bir hastaneden yüzde 70 daha pahalı olacağı tahmininde bulundu.⁵

Özelleştirilmiş hizmetlerin genellikle daha pahalı olmasının beş ana nedeni var:

1. Şirketler kâr elde etmek ve hissedarlarına ve varsa ana şirketine kâr payı ödemek zorundadır.
2. Özelleştirme, sözleşmeleri tasarlayan danışmanlara ve avukatlara önemli ücretlerin ödenmesi de dahil olmak üzere fazladan bir karmaşıklığa ve maliyete neden olur.
3. Özel operatörler işlerin bir kısmını başka şirketlerden dış kaynak olarak alma eğiliminde olduklarından ve bu genellikle yüksek maliyetli olduğundan, kamu yetkilileri hizmet maliyetleri üzerindeki denetimlerini kaybederler.
4. Özel operatörlerin finansal yönetim açısından uzun vadeli bir vizyonları yoktur.
5. Kamu kurumları genelde özel kuruluşlardan daha düşük faiz oranları öderler, bu nedenle borçlanma maliyetleri daha düşüktür.

Özelleştirmenin maliyetinin daha yüksek olduğuna dair güçlü kanıtlar var. Yeniden belediyeleştirme öyküleri,

kamuya ait olan ve doğrudan kamu sektörü çalışanları tarafından sağlanan hizmetlerin ekonomik açıdan gayet mantıklı olduğu yönünde kolektif bir sav oluşturmamızda yardımcı oluyor. Daha önce de belirtildiği gibi, (yeniden) belediyeleştirmenin hizmet maliyetlerini azaltmayı amaçladığı veya halihazırda başardığı en azından 245 örneğin yanı sıra belediye şirketlerinin hizmetlere ve altyapıya kamu yatırımını artırmayı öngördüğü veya şimdiden başardığı en az 264 örnek saptadık. Hizmetler kamu mülkiyetine döndüğünde, vergi gelirleri ve kullanıcı ücretlerinden elde edilen her tür gelir, hizmetlerin iyileştirilmesine ve sürdürülebilirliğine doğrudan aktarılabilir.

Örnek olay A - Valladolid, İspanya: Su tedariki

2016 yılında, Valladolid Belediye Meclisi, özel bir tedarikçiyle olan sözleşmesinin ertesi yıl sona ermesi nedeniyle, büyükşehir bölgesindeki su tedarikini yeniden belediyeleştirmeye karar verdi. Özel şirket, önceki 20 yıl içinde, tüketici fiyatlarını yüzde 37,28 artırmıştı. Bu, özellikle 2008-2009 ekonomik krizinden sonra, içme suyunu yoksul hane halkları için neredeyse karşılanamaz hale getirmişti. Su şebekesinin özel mülkiyette olduğu dönemde verilen bir diğer teşvik sonucu şirket sürekli yüksek kârlar elde ettiği halde şebekeye yatırım yapmıyordu.

2015 yılındaki belediye seçimlerinde yeni bir belediye geldi ve Valladolid'de özel su yönetimineson verme fırsatı ortaya çıktı. Belediye Meclisi'nin mutlak çoğunluğu, Aralık 2016 tarihinde su hizmetlerinin yeniden belediyeleştirilmesini onayladı ve yeni kurulan kamu su şirketi Aquavall, daha önce özel sektörde çalışan tüm işgücünü istihdam etmeye devam etti. Aquavall, iki yıl çalıştıktan sonra şehre 13,3 milyon Avro tasarruf ettirmeyi başarmıştı bile ki bu, 2018 yılının toplam bütçesinin yüzde 4'üne (337,2 milyon Avro) tekabül ediyordu.⁶ Şimdiye kadar, yeni halka açık şirketin toplam cirosu 26,4 milyon Avro oldu. Elde edilen kârın büyük kısmı, şehrin sanitasyon ve dağıtım şebekelerini korumak ve iyileştirmek için kullanılıyor artık ve bu da tüketiciler tarafından ödenen bakım ücretlerinin istikrarlı bir düzeyde tutulmasına yardımcı oluyor. Ek olarak, kalan gelir, gelecekte elektrik üretim maliyetini düşürmesi beklenen fotovoltaik panellere yatırılarak toplum refahı oluşturmada kullanılıyor.

3. Kamu hizmetlerinin özel yönetimi ve mülkiyeti iflas riski taşıyor

Yeniden belediyeleştirmenin arkasında, bölge sakinleri, işçiler ve kamu görevlilerinin kamu hizmetleri üzerindeki kontrolü geri alarak sosyal ve çevresel hedefleri gerçekleştirmeleriyle ilgili bir hikâye vardır genellikle. Ancak başarısız özelleştirme hikâyelerini de buna eklemek gerekir. (Yeniden) belediyeleştirme anketimizin sonuçlarını derlerken, özel operatörlerin iflas ettiği en az 27 örnek saydık. Dış kaynak sözleşmeleri ve özelleştirilmiş altyapılar konusunda uzmanlaşmış bir İngiliz şirketi olan Carillion'un 2018'deki çöküşü, 420 özel finans girişimi projesinin yanı sıra 18.000 çalışanın geleceğini de tehlikeye attı. Danimarka'da, sözde "özgür tercih" politikalarının yaşlı bakımında rekabeti zorlu hale getirmesinin ardından çok sayıda özel şirket çöktü. Norveç'te atık yönetimi şirketi RenoNorden'in iflası, sendika bu durumun ortaya çıkaracağı ekonomik zorlukları önceden öngörmüş ve hizmetlerin yeniden belediyeleştirilmesi için yerel yetkililerle birlikte çalışmış olmasaydı 137'den fazla belediyeyi etkileyecekti.

İflaslar ve şirketlerin çökmesi, özelleştirmenin sahte verimlilik ve yenilik vaatlerinin arkasındaki gerçeği ortaya koyuyor: Birçok özelleştirme anlaşması ekonomik bakımdan sürdürülemez durumdadır. Dış kaynak sözleşmeleri ve kamu-özel ortaklıklarının tasarımında genellikle kârlar ve kâr payları, hizmetin niteliğinden öncelikli konumdadır. Kârlar kurduğunda veya gerçekleşmediğinde, şirketler ve yatırımcılar, hizmetleri ve hayatı o hizmetlere bağlı işçileri ve halkı ortada bırakarak çeker giderler. Özelleştirmenin ekonomik başarısızlıklarının bir başka örneği, özel operatörlerin, yeterince kârlı olmayan, ödeme gücü olmayan veya hizmet götürmesi daha pahalı olan alanlara, topluluklara veya kullanıcı gruplarına hizmet sunma konusundaki isteksizliğidir. Örneğin, ABD'deki büyük telekomünikasyon şirketleri kırsal alanlara, küçük belediyelere ve düşük gelirli topluluklara verilecek hizmetlerle ilgilenmiyor. Yerel yönetimler ve topluma ait şirketler, şirketlerin hizmet veremediği birçok alanda boşluğu doldurmak için devreye girerek yüksek hızlı geniş bant internet altyapısını geliştirdi.

Çoğu Afrika ülkesinde, özel atık operatörleri, yalnızca büyük şehirlerin en varlıklı mahallelerinde faaliyet göstererek nüfusun büyük çoğunluğunu dışlamaktadır. Tanzanya'nın Darüsselam şehrinde, atık hizmetlerinin

özelleştirilmesi hizmetlerin kapsama alanında eşitsizliğe yol açtı: şehrin varlıklı bölgeleri iyi hizmet alıyor, daha yoksul mahallelerse ihmal ediliyor. Sonuç olarak, Darüsselam'ın atıklarının yüzde 70'i ya gayriresmi yollarla bertaraf ediliyor, ya yasa dışı yollarla suyollarına veya tarlalara atılıyor ya da yakılıyor.⁷

Örnek olay B - Kragerø, Norveç: Atık yönetimi

Kragerø'da, özel atık toplama şirketi RenoNorden'in çalışanları ve iş konseyi, 2017 yılında belediye yönetimini firmanın görevlerini artık yerine getiremediği konusunda uyardı. Belediye, kapsamlı bir analizin ardından durumu kabul etti ve atık toplamayı kurumun görev alanına geri katmaya karar verdi. Belediye, RenoNorden ile olan sözleşmesini şirketin iflasından önce sonlandırmayı başardı ve çalışanları istihdam etmeye devam edebildi. Yeniden belediyeleştirmenin bir sonucu olarak, sakinlerin atık toplama ücretleri yüzde 14 düşerken, çalışanların ücretleri ve emekli maaşları arttı. Belediye, pahalı ihale süreçlerinden kaçınarak para tasarruf etmeye devam ediyor; diğer belediye hizmetlerine yardımcı olabilecek tam zamanlı personel sayısının artması da faydalı. Ücretlerin iyileşmesine ek olarak, eski RenoNorden çalışanlarının bildirdiği başka gelişmeler de var. Örneğin, belediye, resmi mesleki eğitimi olmayan işçilere resmi diploma alabilmeleri için eğitim desteği sunuyor ve tam zamanlı veya çalışma saatleri daha uzun daimi istihdam sözleşmeleriyle çalışan daha fazla çalışan var.⁸

Örnek olay C - Güney Danimarka Bölgesi: Ambulans hizmetleri

Güney Danimarka Bölgesi, 2016 yazına kadar ambulans hizmetini özel şirketlerden alıyordu. Bununla birlikte, Hollandalı ambulans şirketi BIOS'un Danimarka kolu, son kamu ihalesini kazandıktan kısa bir süre sonra, işe almak için yeterli sayıda sürücü bulmakta zorlanmakla kalmadı, bölge idaresinin yanlılıkla yaptığı bir çifte ödemeyi de iade edemedi. Sonuç olarak, BIOS Danimarka, 2016 Temmuzunda iflas etti. Bölge, bu fırsatı kullanarak kurtarma hizmetini yeniden belediyeleştirdi ve 657 eski BIOS çalışanına ilaveten

100 acil tıp teknisyenini işe aldı. Bölge, BIOS'un sefeli FALCK dönemindeki işletme maliyetlerine kıyasla ambulans hizmetlerinin maliyetini yüzde 15 azaltmayı başardı ve aynı zamanda ekstra personel istihdam ederek hizmetin niteliğini artırdı. Güney Danimarka Bölgesi'ndeki siyasi çoğunluk, o zamandan beri özel şirketleri, Güney Jutland ve Funen adasındaki ambulans operasyonlarından dışlamaya karar verdi.⁹

4. (Yeniden) belediyeleştirme, insan hakları ve sosyal hakların desteklenmesine ve geliştirilmesine yardımcı olur

BM Aşırı Yoksullukla Mücadele ve İnsan Hakları Özel Raportörü'nün 2018 raporu¹⁰ kamu hizmetlerinin ve altyapısının yaygın şekilde özelleştirilmesinin insan haklarını koruyan duvarları sistematik olarak ortadan kaldırdığını ve yoksulluk içinde yaşayan insanları daha da marjinalleştirdiğini söylüyor. Rapor, ceza adaleti sistemi, sosyal hizmetler, su, temizlik, elektrik, sağlık, ulaşım ve eğitimde özelleştirmenin insan hakları üzerindeki etkilerini inceliyor. Özel Raportör Philip Alston, çoğu özelleştirme anlaşmasında insan hakları kriterlerinin bulunmamasını eleştiriyor; bu anlaşmalar çerçevesinde özelleştirmenin yoksul insanlar üzerindeki etkisi nadiren izleniyor.

(Yeniden) belediyeleştirme, insan haklarının bu şekilde erozyona uğratılmasına karşı bir panzehir oluşturuyor. Yaptığımız çalışmada insan haklarının ve sosyal hakların savunulmasının (yeniden) belediyeleştirmede açık bir politika hedefi olarak saptandığı ve bu amaca ulaşmak için birçok somut önlemin alındığı 138 örnek belirledik. Örneğin, Paris'in kamu su şirketi Eau de Paris, 1980'lerin ortasında başlayan uzun bir özelleştirme sürecinin sona ermesinin ardından 2010 yılında kuruldu. Şirket, kendine, boru bağlamanın ötesinde bir misyon saptıyor; yasal statülerine bakılmaksızın Paris'teki tüm insanlar için bir insan hakkı olarak su hakkını savunmayı taahhüt ediyor. Eau de Paris, şehir genelindeki en kırılgan nüfus grupları için suya erişim sağlayan bir kamusal çeşme ağını koruyor ve genişletiyor. Bu, her gün şehre gelen mültecilerin yanı sıra evsiz kalan insanlar için de temel bir hizmet.¹¹

Örnek olay D - Selangor Eyaleti, Malezya: Sağlık ve sosyal bakım

Selangor, 2008'deki hükümet değişikliğinin ardından *Inisiatif Peduli Rakyat* ("Halk Bakım Girişimi") adı verilen entegre bir sosyal koruma programı başlattı. Devlet gelirleriyle finanse edilen program; eğitim, sosyal bakım, su tedariki, ulaşım, barınma ve gıda alanlarında çeşitli kırılgan grupların refahını iyileştirmeyi amaçlıyor. Sosyal bakımın iyileştirilmesi bu inisiyatifte özellikle önemli bir rol oynuyor; 2008'den beri *Skim Mesra Usia Emas* ("Altın Çağ Dostu") program, kayıtlı yaşlı vatandaşların akrabalarına cenaze masraflarını karşılamalarına yardım etmek için 2.500 RM (538 Avro) tutarında bir cenaze ödemesi sunuyor. Buna ek olarak, 2010 yılında başlatılan bir kadın sağlığı programı, 35 yaş ve üzeri kadınlara ücretsiz mamografi hizmeti sağlamaktadır. Yine 2017'de başlatılan bir başka girişim, düşük gelirli hanehalkları için temel sağlık hizmetlerini sübvansede ediyor ve tıbbi harcamalar için yıllık RM500 (108 Avro eşdeğeri) devlet finansmanı sağlıyor.¹²

Örnek olay E - Berlin, Almanya: Konut

Almanya'nın başkenti Berlin'de ortalama kira bedeli sadece son beş yılda iki katına çıktı.¹³ Yerel yönetimler, kent sakinlerinin özelleştirilmiş konut birimlerinin kamu mülkiyetine geçirilmesi ve artan kiralara durdurma politikaları gibi kararlı tedbirler alınmasına yönelik güçlü çağrılarına karşılık verdi. Örneğin, Friedrichshain-Kreuzberg ilçesinde bölge senatosu, 675 dairenin Deutsche Wohnen gayrimenkul holdingine satışını durdurmaları için sakinlerin verdiği mücadeleyi destekledi. Kiracılar, şirket tarafından uygulanan gereksiz yenileme projeleri nedeniyle kiralara orantısız artmasından endişe ediyordu.¹⁴

Berlin federal eyaleti, bölge mahkemesine satışını durdurma çağrısında bulundu, ancak bu talep, 2018'de reddedildi. Yasal kısıtlılıkları çözen senato daha sonra kiracıların rüçhan haklarını "uzatılmış edinim" adı verilen bir yöntemle kullanmalarına olanak sağladı: sakinler, oturdukları daireleri "satın alabilecek" ve sonra halka açık Berlin Konut Derneği'ne satabilecekti. 2019'un sonlarında, Konut

Derneği, Spandau ve Reinickendorf semtlerinde 6.000 daire daha satın aldı;¹⁵ Almanya tarihindeki en büyük yeniden belediyeleştirme eylemiydi bu. Ekim 2019'da, Berlin eyaleti, takip eden beş yıl için kiralari Haziran 2019 düzeyinde donduran ve ayrıca kira ödemelerini belirli bir azami değerle sınırlayan bir kira kontrol yasasını kabul etti.¹⁶

Berlin'deki 1,5 milyon evin kiracıları bu değişikliklerden yararlanacak. Bu güçlü belediye faaliyetleri devam ederken kiracılar hareketi de hızla büyüyor: şu anda Deutsche Wohnen ve diğer büyük mülk şirketlerinin elindeki yaklaşık 240.000 dairenin kamu mülkiyetine devredilmesi için bir referandum yapılması talepleri ilgi çekiyor.

5. (Yeniden) belediyeleştirme güvencesiz çalışma yönelimini tersine çevirebilir

Özelleştirme, dış kaynak kullanımı, PPP'ler, kemer sıkma önlemleri ve benzer politikalar genellikle özel sektörün daha verimli olduğu ve kamu fonlarını ko-ruyacağı iddialarıyla gerekçelendirilir. Oysa gerçekte, özel operatörler *malîyetleri düşürseler* bile bu, genellikle kamu hizmeti çalışanlarının zararına olur. Özelleştirme; işleri azaltarak, çalışma koşullarını aşındırarak ve toplu pazarlığın altını oyarak, güvencesiz çalışmayı alabildiğine genişletir. Bu sadece işçiler, aileleri ve yerel topluluklar için değil, hizmetin niteliği ve erişilebilirliği düştüğü için, kullanıcılar için de sorun oluşturur.

Bunun aksine, yeniden belediyeleştirmenin ve iç kaynak kullanımının belediye meclislerinin tasarruf etmesini sağladığı ve çalışma koşullarını ve/veya ücretleri iyileştirdiği birçok örnek vardır. Londra'nın Islington Belediyesi, 2011'den bu yana, temizlik, bina, zemin bakımı ve atık yönetimi hizmetlerinde yaklaşık 380 milyon pound değerinde sözleşmeyi geri aldı. Bu hamle, ön saflarda çalışan 1.200 işçinin daha iyi ücret alması ve çalışma koşullarının iyileşmesi anlamına geliyordu ve yaklaşık 14 milyon pound tasarruf sağladı.¹⁷ Norveç'in Kragerø kentinde, atık yönetiminin yeniden belediyeleştirilmesi, işçilerin ücretlerinde ve emekli maaşlarında artış sağlarken, konut sakinlerinin ödediği ücretleri yüzde 14 oranında düşürdü.

Bu rapor, işçilerin çalışma koşullarını geliştirmeyi hedefleyen veya halihazırda geliştirmiş olan en az 158 belediyeleştirme ve yeniden belediyeleştirme örneğini

belgeliyor. Gerçekleşen iyileştirmeler arasında ücret, iş sağlığı ve güvenliği, örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık, ifade özgürlüğü ve karar alma sürecine işçilerin katılımı var. Bu örnekler, nitelikli istihdam sağlamanın ve çalışanların koşullarını iyileştirmenin –bir yandan da onların, hizmetlerin örgütlenmesi ve işletilmesi konusundaki bilgi ve deneyimlerine değer verirken– erişilebilir ve ekonomik açıdan verimli kamu hizmetlerinin oluşturulmasıyla el ele gittiğini göstermektedir. İşçilerin ve sendikalarının genellikle (yeniden) belediyeleştirme çabalarının ön saflarında yer alması tesadüf değildir.

Örnek olay F - Seul, Güney Kore: Kent içi ulaşımda temizlik

Yaklaşık 10 milyon nüfusu olan bir başkent olan Seul, şu anki belediye başkanı Park Won-soon'un liderliğinde kapsamlı bir emek politikası reformu yaşadı. Şehir, 2013 ve 2017 yılları arasında yüzde 70'i temizlik görevlisi olan 7.296 kamu sektörü çalışanının istihdam durumunu düzenli hale getirdi. Bu çalışanların birçoğu şu anda iki yeni kamu şirketi tarafından doğrudan istihdam ediliyor: Seoul Metro Environment ve Seoul Urban Rail Green Environment. Daha önce, hiçbir sosyal veya sağlık koruması imkânı sağlamayan ve çalışanlarına doğru dürüst ücret ödemeyen taşeronlar için çalışıyorlardı. O zamandan beri çalışanların maaşları ortalama yüzde 7,3 arttı ve refah hakları standart hale geldi. Artan işgücü maliyetlerine rağmen, yönetim ücretlerinin ve taşeronlara yapılan yüzde 10 KDV ödemesinin ortadan kalkması, işletme maliyetlerini önemli ölçüde düşürdüğü için şehrin bilançosu da iyiye gitti.

6. (Yeniden) belediyeleştirme halk sağlığını geliştirip zararları azaltabilir

Sağlık hizmetleri sektörü, özelleştirmenin örneğin dış kaynak kullanımı ve rekabetçi ihalelerden kaynaklanan baskılarıyla giderek daha fazla karşı karşıya kalıyor. Kâr eden hizmet sağlayıcıları ve tesisleri, büyük ölçüde uluslararası ticaret ve yatırım anlaşmalarıyla yönlendirilen serbestleşme sayesinde büyüyen pazarı kullanıyor.

Ancak sağlık işkolunda yeniden belediyeleştirmenin ve belediyeciliğin, özellikle en savunmasız aileler açısından

halk sağlığına fayda sağladığı açıktır. Bu yayındaki örnekler arasında Finlandiya'nın Helsinki kentindeki bir bölgesel hastane kompleksi ve Şili'de 40 belediyenin açtığı yeni halk eczaneleri yer alıyor. Bu örnekler, kamu makamlarının hizmetlere yatırım yaparak ve doğrudan sağlayarak halk sağlığını korumak açısından güçlü bir taahhüt içine girdiklerini gösteriyor.

Yaptığımız çalışma, halk sağlığını geliştirmesi veya zararı azaltmaya yönelik hizmetler sunması beklenen yeni kamu hizmetlerinin gündeme getirildiği veya yeniden belediyeleştirildiği en az 142 örnek saptadı. Bir dizi sağlık ve toplum politika ve programını içeren zarar azaltma hizmetleri, halk sağlığını iyileştirmek için hayati öneme sahip olmalarına rağmen genellikle gözden kaçmaktadır. Bu hizmetler, kullanıcıları dışlamak ve kriminalize etmek yerine destekleyerek uyuşturucu kullanımıyla ilişkili damgalanmayı ve fiziksel sonuçları azaltır.

İnsanların personel destekli ve kontrollü koşullar altında uyuşturucuları güvenli ve hijyenik bir şekilde kullanabilecekleri denetimli uyuşturucu tüketim odaları, Avrupa'nın 29 şehrine ek olarak Kanada, Brezilya ve Avustralya'da ortaya çıktı. Yardım ve destek için temas noktalarına sahip olan bu girişimler, bağımlılık yaşayan insanlar arasında zararın azaltılmasına önemli ölçüde katkıda bulunmuş ve sosyal dışlanma ve yabancılaşmayı azaltmıştır.

Örnek olay G - Recoleta (Santiago Büyükşehir Bölgesi), Şili: İlaçlara erişim

Neoliberalizmin derinlemesine nüfuz etmiş olduğu bir ülke karakteriyle Şili'deki Recoleta komünü akıntıya karşı ilerliyor. Santiago'nun kuzeyindeki bu bölgede, nüfusun yaklaşık yüzde 14'ü -bölge ortalamasının iki katından fazla- yoksulluk içinde yaşıyor. 2012 seçimlerini kazanan Belediye Başkanı Daniel Jadue, sağlık hizmetlerini kamu mülkiyetine geri almaya başladı ve yerel sakinleri daha fazla desteklemek için eğitim ve barınma alanlarında yeni kamu programları oluşturdu.

Pek çok Şilili, ilaçlarını hâlâ özel eczanelerden almak zorunda ve ülkedeki dispenselerin yüzde 90'ının işletmesini tekelleştiren üç şirketin herhangi bir düzenlemeye tabi olmadan belirledikleri fiyatlara karşı savunmasız durumda. Recoleta yerel yönetimi,

halka uygun fiyatlı ilaç sağlamak amacıyla ülkenin ilk "halk eczanesi"ni 2015 yılında kurdu. Devletin doğrudan mal tedarikçisi olma rolünü yeniden canlandıran bu model, düşük gelirli kişilerin [ilaçlara] eşit erişimini sübvansiyonlar yoluyla kolaylaştırarak sosyal güvenliğin dayanışma yönünü de canlandırmıştır. Artık beşinci yılına girmiş olan modelin oldukça etkili olduğu ortaya çıktı. Belediye tarafından yapılan hesaplamalar, sakinlerin ilaç maliyetinde önemli bir düşüş olduğunu göstermektedir; aylık sağlık faturalarında yüzde 70'e varan düşüş görülen kimseler var.¹⁸

Örnek olay H - São Paulo, Brezilya: Zarar azaltma

Geçtiğimiz 20 yıl boyunca, Luz'un São Paulo mahallesi, evsizlik ve taş kokain bağımlılığı ile mücadele eden çok sayıda insanı ile biliniyordu. 1990'larda ve 2000'lerde pek çok kamu girişimi, mahalle güvenliğine ve bağımlıların kriminalize edilmesine odaklanarak bu durumla başa çıkmaya çalıştı. Ancak, Ocak 2014'te, zamanın Belediye Başkanı Fernando Haddad yeni bir yaklaşım benimsedi: 147 çadırın kaldırılmasını müzakere etmek üzere topluluk liderleri ve yerel STK'larla çalışmak ve taş kokain kullanıcılarıyla bir diyalog başlatmak.

Yeni projeler arasında, uyuşturucu kullanıcılarına barınma, günde üç öğün yemek, belediyede bir iş ve sağlık hizmetlerine erişim teklifiyle ulaşan ve tüm bunları danışanları uyuşturucu kullanmayı bırakmaya zorlamadan yapan kamu finansmanlı Açık Kollar programı bulunuyor. Kuruluşundan bu yana, Açık Kollar'ın yardım ettiği kişilerin yüzde 73'ü taş kokain kullanmayı bırakarak eyalete 68 milyon Brezilya reali tasarruf sağladı (11,8 milyon Avro).¹⁹

7. (Yeniden) belediyeleştirme demokratik kamu mülkiyetini mümkün kılabilir.

Kamu mülkiyeti her zaman demokratik veya verimli değildir. Kamu sektörü bürokrasi ve verimsizliğe boğulmuş olabilir veya çıkar çevrelerinin, yolsuzluğun ve otoriter yöneticilerin eline geçmiş olabilir. Ancak aynı sorunlar özel sektör şirket ve kuruluşlarını da benzer şekilde etkileyebilir.

Güçlü ve kaliteli kamu hizmetleri oluşturmak için sakinlerin hem doğrudan hem de dolaylı olarak demokratik karar alma sürecine katılmalarına olanak tanıyan yeni kamu mülkiyeti biçimlerine gerek duyulur. Bunun birçok biçimi bulunuyor. (Yeniden) belediyeleştirmenin getirdiği değişiklikler, hesap verebilirlik, şeffaflık ve bilgilerin açık paylaşımı için güçlendirilmiş mekanizmalar oluşturmaktan kamu şirketlerinde katılımcı bir yönetimin kurulmasına kadar uzanıyor. (Yeniden) belediyeleştirilmiş veya yeni oluşturulmuş bir belediye şirketi, Grenoble ve Paris'teki su hizmetlerinde olduğu gibi, kullanıcı temsilcilerini yönetim kuruluna dahil ederek yönetim süreçlerini demokratikleştirebilir. Danimarka yasaları, kamu şirketlerinin yönetim kurulu koltuklarının üçte birinin işçi temsilcilerine ayrılmasına izin veriyor.

Kamu kuruluşlarının karar alma organlarına işçi ve kullanıcı temsilcilerinin dahil edilmesi, yönetimi iyileştirmenin ve kamu mülkiyetinin anlamını genişletmenin en önemli yollarından biridir. Bu temsil, halk gözlemleri ve meclisleri gibi kullanıcılar için anlamlı alanların yaratılmasıyla geliştirilebilir. Paris, Barcelona ve İspanya'daki Terrassa dahil şehirler, kamu altyapı şirketlerinin danışma kurullarında işçi ve yurttaş temsilcilerine yer veriyor. Terrassa'da, yurttaşların ortak politikaların oluşturulmasına ve belediyenin su tedarikini etkileyen kararlara katılımını kolaylaştırmak için Terrassa Su Gözlemevi adlı özerk bir kurum oluşturuldu.

Araştırmamız, en az 149 örnekte (yeniden) belediyeleştirmenin demokratik kontrolü gerçekleştirdiğini veya gerçekleştirmesinin beklendiğini gösteren açık referanslar saptadı. Meksika'nın Ramos Arizpe şehri bir PPP'nin su hizmetlerine son verdi ve hizmeti 2014 yılında yeniden belediyeleştirmeyi başardı. Belediye başkanı, yeni halka açık şirket COMPARA'yı hizmet sağlayıcı ile kullanıcılar arasındaki ilişkiyi dönüştürmek için katılıma açacağını duyurdu. Şirketin ana yönetim organlarından biri olan teknik konsey; belediye başkanı, eyalet hükümeti su işletmecisinin iki temsilcisi, COMPARA'nın yöneticisi, bir araştırma merkezinden uzmanlar ve kullanıcı derneğinin aktivistlerinden oluşuyor.²⁰ Ramos Arizpe ve Terrassa gibi örnekler, her türden kamu girişiminin demokrasi düzeyinin toplumsal mücadeleye –yani bölge sakinlerinin bir kamu hizmetinin yönteminde halkın kontrolü ve anlamlı katılımının olması talebiyle örgütlenme düzeyine– bağlı olduğunu göstermektedir.

Kamu mülkiyetinin biçimi, tabanda örgütlenen yurttaş ve işçi kooperatifleri ile işbirliği veya bir kamu otoritesi

ile kâr amacı gütmeyen bir dernek arasında ortak mülkiyet paylaşımı şeklinde olabilir. Almanya'nın Wolfhagen kasabasında, yereldeki rüzgâr türbinlerinin finansmanına yardımcı olan kooperatif, kamu enerji şirketinin dörtte birine sahip ve yönetim kurulunda iki sandalyesi var.²¹ Yerel elektrik şebekesinin yeniden belediyeleştirilmesinden sonra gerçekleşen bu ortak mülkiyet, elektrik faturalarını düşürdü, kooperatifin anaokuluna yatırım yapılmasını ve personel sayısının neredeyse iki katına çıkmasını sağladı.

Toplum temelli kuruluşlarla yapılan işbirlikleri ve ortaklıkların, kamu kurumlarının kültürünü yeniden oluşturma ve daha derin demokratik uygulamaları teşvik etme eğiliminde olması ilginçtir. Bu işbirlikleri; hükümetler, ekonomi ve insanlar arasındaki ilişkileri yeniden şekillendirerek sosyal ve çevresel hedeflerin öncelikli olmasını sağlıyor. Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve kooperatiflerle çalışan kamu makamlarına birçok örnek verilebilir. Örneğin, Hollanda'daki çeşitli belediyeler, Leiden şehrinin bazı bölgelerinde ve çevre kasabalarda ücretsiz internet sağlama konusunda çalışan kâr amacı gütmeyen Wireless Leiden girişimini destekliyor. İspanya'nın her tarafındaki proaktif şehirler, büyük özel şirketler yerine Som Energia, GoiEner ve EnergÉtica gibi enerji perakende satış kooperatiflerini tercih ediyor.

Örnek olay I – Terrassa, İspanya: Su tedariki

Katalonya'nın üçüncü büyük şehri Terrassa'da yurttaş platformu *Taula de l'Aigua de Terrassa* 2014 yılında su yönetiminin kamuya geçmesi için kampanya başlattı. Bütün su döngüsünde kamusal, entegre ve katılımcı bir yönetim amacıyla oluşturdukları Kamu Suyu için Toplumsal Pakt, 2015 belediye seçimlerine katılan adaylardan destek almayı başardı. Ertesi yıl, yeni seçilen belediye meclisi doğrudan su yönetimi lehine bir önergeyi kabul etti ve nihayet 2018'de bir kamu işletmesi olan *Taigua* kuruldu. Kısa bir süre sonra, yerel makamlar tarafından düşünceleri dikkate alınan Terrassa yurttaş forumu, Terrassa Su Gözlemevi'nin (*Observatorio del Agua de Terrassa, OAT*) kurulmasını onayladı.

Bu gözlemevi, belediyeden bağımsız çalışıyor. Gözlemevi, Kamu Suyu için Toplumsal Pakt'a

bağlıdır ve kamusal su yönetimi üzerinde karar yetkisine sahiptir. Yurttaş katılımını ve stratejik karar almayı kolaylaştırmak için tasarlanan OAT'nin en yüksek yönetim organı, her siyasi grubun bir temsilcisinden, belediye yönetiminden, teknik servis personelinin, işletmelerden, topluluk gruplarından, birliklerden ve yerel üniversite araştırmacılarından oluşur. Kullanıcıları ile birlikte su hizmetlerini yönetme ve birlikte üretme gibi güç bir görevi üstlenen OAT'nin işbirliğine dayalı kamusal su modeli, Katalonya ve İspanya'daki diğer birçok belediye için bir referans noktası oldu.²²

Örnek olay J – Plymouth, Birleşik Krallık: Enerji geçişi

2013 yılında, Plymouth Belediyesi ve sakinleri, elde ettiği kârın topluluğa yatırım olarak döndüğü, mülkiyeti üyelerine ait bir toplum yardım kuruluşu olan Plymouth Enerji Topluluğu'nu (Plymouth Energy Community, PEC) kurdu. Şehir, “merkezinde yerel halkın yer aldığı, adil, uygun fiyatlı, düşük karbonlu bir enerji sistemi oluşturma” kapasitesini artırmak için kuruluşa hibe, krediler ve uzman personel sağladı. PEC, 2014 yılında, yenilenebilir enerji üretimi için yerel planları finanse etmek, kurmak ve yönetmek üzere kuruluşun yeşil enerji kolu PEC Renewables'ı geliştirdi.

2019 yılına kadar PEC, 20.000'den fazla haneye enerji faturalarında 1 milyon pounddan fazla tasarruf etmeleri için yardımcı oldu ve toplam 26.000 poundu aşan küçük fatura borçlarını temizledi. PEC ayrıca, kirletilmiş bir arazi üzerinde bir güneş enerjisi çiftliği kurdu; okulların ve toplu konutların çatılarındaki panellerle birlikte bu tesis, belediyenin 2.000 evi beslemeye yetecek kadar temiz elektrik üretmesini sağladı. Projenin 20 yıllık ömrü boyunca 1,5 milyon pounda ulaşması beklenen geliri, Plymouth'ta karbon emisyonlarını ve enerji yoksulluğunu azaltma girişimlerine yatırım olarak dönecek. Belediye PEC ile birlikte çalışmaya devam ediyor ve bu kamu-topluluk ortaklığı, şehrin enerjisi yerelleştirmeye geçiş sürecinin arkasındaki demokratik itici güç haline geldi.²³

8. Yeniden belediyeleştirme işçilerle ilişki kuralı ve onlardan öğrenmelidir

Sendikalar ve sivil toplum örgütleri arasındaki ittifaklar, özelleştirmeye karşı verilen mücadelede sayısız zaferler yarattı. Nijerya'nın Lagos kentinde, sendikalar, topluluklar ve STK'lardan oluşan bir ittifak, devlet su şirketini özelleştirme yerine reforma tabi tutmak için yurttaş vizyon ve stratejilerini ortaya çıkardı. Özelleştirmenin kaldırılması konusunda, Kamu Hizmetleri Enternasyoneli (Public Services International, PSI), kamu hizmetlerinin yeniden belediyeleştirilmesine hazırlıklı olmaya ilişkin dersleri belirlemek için kendisine bağlı sendikalarla birlikte bir çalışma yürüttü.²⁴

Kamu hizmetlerinin yeniden belediyeleştirilmesi, hizmetleri işleten ve hizmet yapılarının içinde yer alan işçileri hem ilgilendirir hem de etkiler. Emek boyutu, her yeniden belediyeleştirme vakasının, işçilerin istihdam şart ve koşullarını etkileyen yerel ve ulusal düzenlemeler nedeniyle benzersiz olduğunu göstermektedir. Etkilenen tüm işçilere erken bir aşamada ulaşılması ve işçilerin süreç boyunca desteklenmesi; ulusal sendika federasyonları ve yerel şubeleri arasında düzenli iletişim ve işbirliğinin sağlanması; tüm hizmet işçileri için özelden kamuya geçiş sürecinin adil bir biçimde gerçekleşmesini sağlamak için mümkün olan en kısa sürede yerel makamlarla bir müzakere masası kurmaya çalışılması, önemli tavsiyeler arasında yer alıyor.

Norveç belediye işçileri sendikası, 2017 yılında RenoNorden'in büyük iflasının ardından -137 belediyede atık toplama hizmetlerini etkileyen bir olay- başarılı stratejiler uyguladı.²⁵ Birliğin ulusal merkez ofisi, atık hizmetlerini kurum bünyesine geri almak için yerel şube ile işbirliği yaparak etkilenen belediyelerdeki belediye meclislerini yeni ihaleye karşı oy kullanmak üzere etkilemeyi hedefledi. Norveç kamu hizmetleri sendikası Fagforbundet'in Oslo şubesi, kapsayıcı üye kazanma stratejileriyle üye sayısını artırarak kırılgan bir geçiş dönemini fırsata dönüştürdü. Fagforbundet'in oluşturduğu ekipler, yeniden belediyeleştirme sürecinden önce -birçoğu geçici sözleşmeli göçmenler olan- özel şirketin işçilerini bünyesine kattı. Sendikalılar bu geçiş sürecinde sendikası işçilerle başarılı bir dayanışma örneği gösterdiler ve nihayetinde yeniden belediyeleştirilen işçiler için daimi istihdam ve iyileştirilmiş çalışma koşulları sağlamayı başardılar.

Yerel üçlü işbirliği yöntemi Norveç belediyelerinin yarısından fazlasında uygulanıyor. Politikacılar, idareciler ve sendikalar, yapıcı bir çalışmayla, belediyenin karşılaştığı belirli zorluklara karşı yerelde en iyi çözümlerin ortak bir biçimde bulunmasını destekleyen bir işbirliği kültürü oluşturuyor. Görüş ve önerilerin paylaşılacağı bir forum oluşturularak çalışanlara ve normalde belediye yönetiminin kulak vermediği başka kesimlere seslerini duyurabilmeleri için bir platform sağlıyor ve bu görüş ve öneriler sistemli bir biçimde dikkate alınıyor. Fagforbundet, yeniden belediyeleştirmenin akabinde oluşturulan böyle üçlü işbirliklerinin, hizmetlerin işçiler açısından iyileştirilmesi bakımından yararlı bir araç olduğunu ve kamu sektöründe daha fazla dış kaynak kullanımı ve özelleştirmeyi zorlayan güçlere karşı koymaya da yardımcı olduğunu savunuyor.²⁶

9. Ekofeminist kamu hizmetleri için kamu mülkiyetini dönüştürmek

Ekofeminist kamu hizmetlerinin merkezinde özel kârlar değil insanlara ve gezegene verilen önem yer alır. Kamu hizmetlerine ekofeminist bir yaklaşım benimsemek, insanlar olarak birbirimize ve içinde yaşadığımız biyolojik mekâna son derece bağımlı olduğumuzu fark etmemize neden oluyor. Bunun sonucu olarak da bu bakış açısı, kamu hizmetlerinin mülkiyet ve örgütlenme biçimlerinde bir dönüşümü savunuyor.

Özelleştirme, kamu-özel ortaklıkları ve dış kaynak kullanımı kısa vadeli finansal kazanca odaklıdır. Bu hizmet sunum modelleri, mevcut adaletsizlikleri büyütme ve ekosistemleri yok etme eğilimindedir. Ayrıca bunların, kamu hizmetlerine daha fazla bağımlı olan ve -kadınların orantısız sayılarda içinde olduğu- savunmasız insan gruplarına zarar vermeleri muhtemeldir. Dahası, kâr arayışı genellikle faiz oranının artmasına neden olarak hizmetlere erişimi tehlikeye atar.

Kemer sıkma önlemlerinin ve özelleştirmelerin bir parçası olarak sübvansiyonlar kesildiğinde, çocukların, yaşlıların ve benzerlerinin bakımı ekonomik bakımdan karşılanamaz hale gelir. Ekonomik modelimizin temelinde son derece cinsiyetli ve ırksal bir işbölümü olduğu için bakım emeği genelde kadınlara düşer. Ücretsiz veya düşük ücretli bakım ve ev işlerinin çoğunu yapanlar kadın olmakla kalmıyor, bu işlerin büyük bir kısmı dış kaynak olarak beyaz olmayan kadınlara yaslanıyor. Ek olarak, kamusal bakım, temizlik ve eğitim işlerinde kadın çalışanların

yoğunluğunun yüksek olması yüzünden, bu sektörler özelleştirildiğinde yükün en büyük kısmı onlara düşüyor. Özelleştirmenin etkileri, özellikle emek piyasasında ayrımcılığa maruz kalan ve daha düşük gelirli olanlar başta olmak üzere, en çok marjinalize edilmiş grupları vurdu. Sonuç olarak, özelleştirmenin bedelini en fazla -başkalarının yanı sıra- beyaz olmayan kadınlar, yerli kadınlar, göçmen kadınlar ve LGBTQI+ bireyler ödüyor. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet adaleti ile özelleştirme taban tabana zıt kavramlardır. Özelleştirmeyi tersine çevirmek ve kamu hizmetlerini yeniden inşa etmek [hizmetlerde] erişilebilirliği artırsa da kamu mülkiyeti toplumsal cinsiyet adaletini garanti etmiyor maalesef.

Kadınların liderlik pozisyonlarında eşit temsili elzem olsa da, bu tek başına bir kamu hizmetinin yoksul kadınların temel ihtiyaçlarını karşılamasını ve gezegenin sınırları dahilinde çalışmasını sağlamaz. Ekofeminist bir yaklaşım, kamu hizmetlerinin aşağıdan yukarıya doğru yürütüldüğü ve hem insan hem de insan dışı yaşama özenli yaklaşan bir sürecin yürütüldüğü daha derin bir demokratikleşme düzeyini mümkün kılacaktır. Nihayetinde, siyaset yapma biçimini kadınlaştırmamız gerekiyor.²⁷ Bu, politikacıların ve kamu idarelerinin yalnızca yerel sakinleri dinlemekle kalmayıp onları politika ve karar alma süreçlerine sürekli olarak dahil etmesi anlamına gelir. Buna karşılık, marjinalleştirilmiş gruplara, kamu hizmetlerinin sadece elit azınlığın değil, pek çok kişinin günlük yaşamını iyileştirmesini sağlayacak gerçek gücün verildiği yeni mekanizmalar gerektirecektir bu. Bunun nedeni, COVID-19'un bize gösterdiği gibi, yalnızca aramızdaki en ezilenler kadar güvenli, sağlıklı ve dirençli olmamız.²⁸

Filipin'deki bazı kentler, kadın odaklı hizmet sunumunda önde gidiyor. Caloocan'da bulunan Bagong Silang Kooperatifi, bu yoksul kentte yaşayanlara toplu su sağlamak için yerel halktan kadınlar tarafından kuruldu. Elde edilen kârlar kooperatif üyelerine geri ödeniyor ve çocuk bakımı gibi kamu hizmetlerine yeniden yatırılıyor. Bagong Silang, 2019 yılında 742 haneye hizmet veriyordu. Başka bir örnek de Filipinler'deki Binalonan Belediyesi; Binalonan, 2015 yılından bu yana kadınlara, çocuklara, bekar anne-babalara ve yaşlılara mali yardım ve ayrıca çocuk bakımı ve ücretsiz temel sağlık hizmetleri sağlıyor.²⁹ 10. (Yeniden) belediyeleştirme, toplum refahını ve yerel ekonomileri güçlendirebilir

Atık toplama, yiyecek, temizlik ve telekomünikasyon

gibi kamuya ait hizmetleri geri kazanmak ve yaratmak toplulukları baştan aşağı dönüştürebilir. Demokratik olarak kontrol edilen bir altyapı şirketinin, kârını topluma yeniden yatırması ve bu şekilde ekonomiyi yerelleştirmesi çok daha olasıdır. ABD merkezli Democracy Collaborative tarafından türetilen bir terim olan topluluk refahının inşası; satın alma, istihdam ve yatırım kararlarıyla ekolojik ve hakkaniyetli ekonomik kalkınma oluşturabilecek “payanda kurumları”nı (*anchor institutions*) devreye sokmakla ilgilidir.

Belediyenin kendisinden hastanelere, üniversitelere, kamu telekom şirketlerine ve toplum mülkiyetindeki atık tesislerine kadar uzanan bu payanda kurumlar, yerel köklere ve insanların yaşam kalitesini iyileştirme kapasitesine sahiptir. Sözelimi, yerel yönetimler, kent temizliği konusunda kamu ihalelerini kullanarak işçi kooperatifleriyle sözleşmeler yapıyor (örneğin Valparaíso, Şili). Ayrıca yeraltı sularını korumak ve okul lokantalarına organik gıda satmak üzere (örneğin Fransa, Rennes’de olduğu gibi) yerel çiftçilerle ortaklıklar da kuruluyor. Ekonominin yerelleştirilmesinin bir biçimi de kamu hizmetlerini piyasanın denetiminden kurtaran ve kullanıcı ücretlerini düşüren belediyeler olabilir. Örneğin İngiltere’deki Islington, 35.000 belediye evinin mülkiyetini 2011 yılında yeniden belediyeye kazandırdı. Altı yıl sonra, belediye yeni bir kamu enerji şirketi olan Angelic Energy’yi kurdu. Bu kararlar sayesinde belediye, özellikle düşük gelirli haneler için daha adil fiyatlı konut, elektrik ve gaz sağlayabiliyor.

Yaptığımız araştırmada (yeniden) belediyeleştirmenin topluluk refahının inşasına ve dirençli bir yerel ekonominin sürdürülmesine katkıda bulunduğu veya bulunması beklenen 297 örnek saptadık. Bu örneklerden bazıları yerelde bol bulunan doğal kaynakların daha akıllıca kullanılmasıyla ilgiliyken bazıları da bölge sakinleri için anlamlı işler ve yeni sürdürülebilir iş faaliyetlerinin yaratılmasıyla ilgili. Yerel ekolojik bilgi ve uygulamaların korunması ve geliştirilmesi, geleceğe dönük kamu hizmetlerinin oluşturulması açısından çok önemlidir.

Örnek olay K - Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Şehirler: Telekomünikasyon

Son birkaç yılda Amerika Birleşik Devletleri’nde yerel yönetimler toplam 141 adet yeni kamusal telekomünikasyon hizmeti oluşturdu. Erişimi

ve demokratik kontrolü iyileştirmeyi amaçlayan belediyeler, iş sağlamak ve ekonomik faaliyeti artırmak (örneğin Chattanooga’daki Tullahoma ve Tennessee’deki Thomasville); yaşam kalitesini iyileştirmek (Massachusetts’teki Wilson, North Carolina ve Mount Washington); ve sağlık ve eğitime erişimi geliştirmek (örneğin Vermont’taki kar amacı gütmeyen kuruluş ECFiber internet ile birlikte) için planlar geliştirdiler.

Georgia’daki Thomasville’de, kamuya ait Community Network Services (CNS), küçük işletmeleri ve şehir merkezindeki gelişmeyi desteklemeye yardımcı oldu. Minnesota, Scott County yerel yönetimi, önce okullar ve belediye tesisleri gibi payanda kurumları birbirine bağlayarak bir kamusal fiber ağ oluşturdu. Ağ 1.000’den fazla iş yarattı ve bölgedeki eğitim kurumlarının internet erişimini çok büyük ölçüde iyileştirdi. Kamu mülkiyeti sayesinde yörenin okul bölgesinde büyük tasarruflar gerçekleşti; telekom harcamaları megabit başına 58 dolardan 7 dolara düştü. Tennessee’deki Morristown’da yeni oluşturulan kamuya ait FiberNET şirketi, ailelere, işletmelere ve kamu kurumlarına mükemmel ve uygun fiyatlı internet hizmetleri sağlıyor. Fiber ağ büyük tasarruflar da sağladı, istihdam yarattı ve bölgenin yüksek internet hızı sayesinde Morristown’a taşınan şirketler oldu.³⁰

Örnek olay L - Mısır, Kahire’deki Zabaleen topluluğu: Atık yönetimi

Zabaleen topluluğu, geçmişten bu yana Kahire’nin çoğunlukla organik atıklarının yaklaşık üçte ikisini –her gün 15.000 tona kadar– ayıran yaklaşık 70.000 kişiden oluşmaktadır. Zabaleen’lerin kapıdan kapıya atık toplama ve yönetim sistemleri, şehirde yüzde 85’lik geri dönüşüm oranlarını mümkün kılıyor ve büyük ölçüde gıda atıklarıyla beslenen domuzları kullanıyor.

Kahire’nin atık yönetimi 2000 yılının başlarında özelleştirildi ve işi Zabaleen işçilerinden devralan şirketler ancak yüzde 25 civarında geri dönüşüm oranlarına ulaşabildi. Şirket, kentin belirli yerlerinden atıkları toplamayı bile başaramadı, kent sakinleri çöplerini merkezi toplama noktalarına getirmek zorunda kaldı, üstelik bu kötü hizmetin

ücreti elektrik faturalarına yansıdı. Dahası, şirketlere ayırma işinde yardımcı olmaları için işe alınan Zabaleen işçiler, eskiye göre yüzde 75 daha az kazanmaya başladılar.

Atık yönetimi maliyetlerinin elektrik faturalarına yansıtılmasına karşı açılan yüzlerce davanın ardından Kahire yönetimi, 2017'de sistemi yeniden belediyeleştirmeye ve Zabaleen topluluğu ile yeniden ortaklık kurmaya karar verdi. Zabaleen'ler tarafından yürütülen atık yönetimi sistemi, 18 milyon nüfusa ev sahipliği yapan Kahire gibi mega kentlerde bile döngüsel bir ekonomi yaratmanın mümkün olduğunu gösteriyor.³¹

11. (Yeniden) belediyeleştirme, bir acil iklim sorunlarıyla mücadele stratejisidir

Özel operatörler enerji hizmetleri ve altyapıyı kâr amacıyla işlettikleri sürece iklim kriziyle mücadele etmek çok güç olacaktır. Satışları ve yatırım getirilerini en üst düzeye çıkarma ile enerji kullanımını önemli ölçüde azaltma hedefleri birbiriyle çelişiyor. Ancak, felaket boyutundaki iklim değişikliğini beslemeye devam eden kaynak sömürsü temelli (ekstraktif) "büyüme" ye takıntılı olmayan düşük karbonlu ekonomiye geçişe acilen ihtiyaç var.

Belediyeler ve kamu otoriteleri, uzun vadeli ekolojik kaygıları kısa vadeli mali kaygıların önünde tutmak açısından çok uluslu şirketlere göre daha iyi bir konumda bulunuyor. Uluslararası ve ülke içi koordinasyonun küresel enerji geçişini gerçekleştirmek açısından hayati önem taşıdığı açıksa da birçok topluluk, yurttaş ve kent, konut stokunu yenileyerek, bölgelerinde yenilenebilir enerji üreterek, gıda sistemlerini yerelleştirerek ve ağır hava olayları konusundaki riskleri gündeme alarak iklim krizine yanıt üretiyor.

Araştırmamız en az 119 örnekte, örneğin yenilenebilir enerjiye geçerek ve CO₂ emisyonlarını azaltarak iklim kriziyle mücadele etmenin, bir kamu hizmetinin (yeniden) belediyeleştirmesi açısından çok önemli bir neden olduğunu saptadı. Bu örneklerin çoğu enerji sektöründeydi. Araştırmamıza göre, dünyada enerji alanında (yeniden) belediyeleştirme sayısı 2017-2019 arasında neredeyse yüzde 20 artarak 374'e ulaştı.

Pek çok ülkede, az sayıda büyük özel şirket, enerji piyasasını tekeline almış durumdadır. Ve sivil toplumun on yıllardır uyguladığı baskıya rağmen, enerji şirketlerinin eskisinden de fazla fosil yakıt çıkarmaya devam ediyor. Bu, mahalle ve kentlerin enerji özelleştirme süreçlerini tersine çevirmeleri veya İngiltere, Nottingham'da olduğu gibi belediye bünyesinde yeni enerji şirketleri kurmaları için temel bir neden oluşturuyor. Rekabetin büyük oyuncuların yararına olduğu serbestleştirilmiş bir enerji piyasasında, çoğu belediyenin özel bir şirketi kamulaştırma gücü yoktur. Bununla birlikte, enerji verimliliği projelerine yatırım yapan ve yerelde güneş ve rüzgâr enerjisi üreten yeni kamu enerji şirketleri kurabilirler. Ayrıca belediyeler, kamu binaları ve konutları yenileyip güçlendirerek kullandıkları enerjiyi önemli ölçüde azaltabilir ve enerjiyi herkes için daha uygun maliyetli hale getirebilir.³²

2018'de Bulgaristan'ın Dobriç şehri sokak aydınlatmasını yeniden belediyeleştirdi. 2019'un sonlarından itibaren şehir, 1.500 eski ampülü enerji tasarruflu LED üniteleriyle değiştirdi. Bu, sokak aydınlatmasında kullanılan elektriği toplam yüzde 47 azalttı. Şehir ayrıca 71 belediye binasını ve konut amaçlı kullanılan 41 apartmanı yenileyip güçlendirdi ve bunun sonucunda binlerce aile için ısınma faturaları yüzde 30 ila 60 düştü.³³

Özelleştirmenin sonlandırılması, belediyelere iklim krizi ve yoksullukla mücadele de dahil olmak üzere çağımızın en büyük zorluklarını aşmayı hedefleyen kamu politikalarını koordine etme olanağı tanır. Araştırmamız eşitlik, sürdürülebilirlik ve toplumsal uyumu iyileştirmek için daha iyi politika koordinasyonu oluşturmaya çabalayan en az 209 (yeniden) belediyeleştirme örneği saptadı. Bunu, mesela emisyon azaltımları ile enerji yoksulluğu arasında bağlar kurarak yapıyorlar.³⁴ Öte yandan, özelleştirilmiş elektrik şirketleri genellikle fosil yakıtlara yaslanmaya devam ediyor, yaptıkları fiyat artışları ise enerji yoksulluğu içinde yaşayan sakinler için dayanılmaz koşullara neden olabilir.

Hem iklim krizinin etkileri hem de belediyelerin tepkileri coğrafi bağlamlara göre büyük farklılıklar gösterir. Küresel Güney'deki pek çok topluluk uzun süredir iklim krizinin ön cephesinde yer aldığından, yerel yöneticilerin iklim felaketi denen olayların etkilerini hafifletmesi gerekiyor. Örneğin Filipinler'de, belediyeler sadece çiftçileri değil,

aynı zamanda toplumdaki savunmasız kesimleri de desteklemek için hizmetler geliştiriyor.

Ulaşım ve atık hizmetlerinin geri kazanılması, sera gazı emisyonlarının azaltılmasına da yardımcı olabilir. Örneğin, Hollanda'nın Rotterdam ve Lahey şehirlerinde toplu taşımanın yakın zamanda yeniden belediyeleştirilmesi, her iki şehrin de araç filolarını kısmen elektrikli otobüslerle değiştirmesine olanak tanıdı. Başka bir örneğe, 2013'te atık hizmetlerini yeniden belediyeleştirerek "sıfır atık" hedefine ulaşmayı taahhüt eden ve üretilen atık miktarını şimdiden yüzde 33 azaltan Fransız şehri Briançon.

Örnek olay M - Filipinler'deki şehirler: son derece sert hava olaylarının etkileriyle mücadele

Filipinler'in Dumangas, Gerona ve Siargao şehirlerinde, yerel yönetimler, çiftçilerin ve balıkçı topluluklarının, gelirlerini ve geçimlerini tehdit eden son derece sert hava olaylarının ve iklim kaynaklı diğer zararların etkileriyle daha iyi mücadele etmelerine yardımcı olmak üzere iklim okulları oluşturdu. Dumangas iklim okulunun öğrencileri, hava değişikliklerini izlemeyi ve tarım uygulamalarını buna göre ayarlamayı öğrenerek, yerel pirinç üretimini geliştirmeyi başardılar bile.³⁵

Örnek olay O - Lanuza, Filipinler: Afet riskinin azaltılması ve rehabilitasyon

Bir sörf kasabası olan Lanuza, iklim krizinin kötüye gidişine karşı belediyenin direncini artırmak için Afet Riskini Azaltma ve Rehabilitasyon birimi oluşturdu. Yerel ekonomi, bölgenin ormanlarına, su havzalarına ve mangrovlarına büyük ölçüde bağımlı olduğundan, bu birim, insanların geçim kaynakları ile bütün ekosistem arasındaki karşılıklı bağımlılığı dikkate alan kapsamlı bir çerçeve kullanıyor. Kasabanın dayanıklılığını artırmayı hedefleyen birim, özellikle kadınların, çocukların, yaşlıların ve engellilerin ihtiyaçlarına öncelik veriyor.³⁶

Örnek olay N - Rennes, Fransa: Okul çocukları için su yönetimi, organik tarım ve kaliteli gıda

Fransa'nın Bröton bölgesindeki Rennes, 2014 yılında su hizmetini yeniden belediyeleştirdi. Endüstriyel tarımın yarattığı kirlenmeyle meşhur bir bölgede, su kaynaklarını korumak, yeniden belediyeleştirilen işletmenin uzun vadedeki en önemli kaygılarından biriydi. Şehrin 2015 yılında başlattığı *Terre de Sources* ("Kaynaklar Diyarı") programı, su kirliliğini kaynağında önlemenin bir yolu olarak çiftçilere pestisit kullanılmayan agro-ekolojik üretim biçimine geçmeleri için yardımcı oluyor. Aynı zamanda girişim, Rennes bölgesinin genelindeki okul kantinleri ile bağlantı kurarak ve *Terre de Sources* kapsamında yeni bir etiket oluşturarak çiftçilerin ürünlerine yönelik yerel talebi artırdı; bu etiket, sürdürülebilir şekilde üretilen yerel gıdaların süpermarketlerdeki ticari satışını kolaylaştırıyor. Paris dahil başka Fransız şehirleri de havza alanlarını korumanın yanı sıra okul çocukları için kaliteli yiyecek sağlamak ve pahalı su arıtma süreçlerine mecbur kalmamak için benzer programlar geliştirdiler.³⁷

12. Kamu-kamu işbirliği şirketlerin gücüne karşı durabilir

Yeniden belediyeleştirme mücadelesi, çok eşitsiz geçebilir. Yerel kamu otoriteleri ve toplulukların kaynakları büyük şirketlerden çok daha kısıtlıdır. Bu güç dengesini değiştirmek açısından kamu işletmecileri arasında yerel, ulusal ve uluslararası işbirlikleri geliştirmek temel önemdedir. İster gayriresmi ister kurumsal ve resmi olsun, kamu-kamu işbirliği, (yeniden) belediyeleştirme hareketinin büyümesi açısından çoğu zaman kritik bir rol oynamıştır. Suez ve Veolia'nın bir zamanlar tüm yetkileri -politika, araştırma, teknoloji ve yerel otoritelere danışmanlık- denetiminde tuttuğu Fransa su sektörü örneğinde, Grenoble ve Paris gibi öncü kamusal makamlar, bu tür bir aktif işbirliğini başlatma ve destekleme açısından kilit bir rol oynadılar. Belediye düzeyinde böyle bir sinerji olmasaydı, (yeniden) belediyeleştirme mümkün olamazdı.³⁸

Yeniden belediyeleştirmeyi takip eden dönemde de kamu-kamu işbirliği önemini korumaya devam etmektedir. Bu, özellikle araştırma ve geliştirme açısından geçerlidir; yeni kamu hizmetlerinin sağlamaştırılması ve yeni

meydan okumalara yanıt geliştirebilmesi gerekir. Kamu operatörleri arasındaki ortaklıklar ve akademik kurumlarla yapılan ittifaklar bu amaca yönelik etkili müdahalelerde bulunabilir. Bu tür bilgi oluşturma ve yönetim süreçleri, ticari nedenlerle, patentli teknolojik çözümler geliştirip satmak amacıyla yapılmıyorlar. Kamu yararı göz önünde bulundurularak ve bilginin yerel koşullara uyarlanmasında esnekliğe izin verecek şekilde gerçekleştiriliyorlar.

Bu tür kamusal işbirliği biçimleri, kamu hizmetlerinin taşraya veya -kırsal bölgeler, düşük gelirli mahalleler ve yatırımdan mahrum topluluklar da dahil olmak üzere- özel sektörün kapsamına almak istemediği veya alamadığı alanlara yayılmasında da kilit rol oynuyor. Topluluk mülkiyetindeki bir geniş bant internet altyapısının Amerika Birleşik Devletler'deki küçük ve kırsal kasabaları kapsayacak şekilde genişletilmesinde de bu işbirlikleri kritik bir rol oynadı. Su sektöründe, köklü işletmecilerle yapılan ve kâr amacı gütmeyen kamu-kamu ortaklıkları, (örneğin küresel Güney'de) yeni kurulan veya sağlam bir yapısı olmayan işletmecilerin operasyonlarını güçlendirmelerine ve daha verimli kılmalarına yardımcı oldu.

Kamu hizmetlerinin kırsal bölgelerde ve kentsel alanlarda konsolide edilmesi -diğer bir deyişle, küçük yerel kamu hizmetlerinin daha büyük hizmetlerle birleştirilmesi-, özel şirketlerin istediği daha büyük pazarlar yarattığı için özelleştirmeye elverişli bir ortam olarak görülmektedir. Bununla birlikte, ilginç bir şekilde, kamu-kamu işbirliğinin gücünden yararlanmak, bu durumu tersine çevirebilir ve konsolidasyonu, yeniden belediyeleştirme ve demokratikleşme için daha geniş ölçekli bir fırsat haline getirebilir.

Örnek olay P - Nice büyükşehir bölgesi, Fransa: Su

2013 yılında Nice ve çevre ilçelerin ("komünler") belediye meclisleri, şehrin su hizmetlerinin kademeli olarak kamu yönetimine geçeceğini duyurdu. Fransa'nın bu beşinci büyük şehrinde su yönetiminden sorumlu özel şirket, metropolün su sisteminin ilk kurulduğu 1864 tarihinden beri faaliyetteydi.

Nice'in Côte d'Azur bölgesi, 2012'de ülkenin ilk "büyükşehir (metropol) bölgesi" olarak kuruldu. Bu bölge, topraklarının büyük çoğunluğunun Mercantour Milli Parkı'ndaki dağların zirvelerinden Akdeniz'e kadar uzanan kırsal veya dağlık alanlarda yer alması bakımından benzersizdir. Şehrin yeniden belediyeleştirmeyi tercih etmesinin temel nedeni, bu çok geniş ve inanılmaz derecede çeşitlilik barındıran alanda "bölgesel dayanışma" oluşturma amacıydı; özel [şirket] yönetimi bu büyüklükteki bir alana "uygun düşmemeye" başlamıştı. Bugün Nice'in 49 belediyesinden 33'ü -nüfusun kabaca yüzde 80'i- yeni oluşturulan kamu şirketi *Eau d'Azur*'a bağlı.

Dayanışmaya dayalı ilişkileri destekleme ve büyükşehir bölgesinin belediyelerinin "kaynaklarını ortak bir havuzda toplama" ihtiyacına ancak kamu yönetiminin yanıt verebileceği düşünülüyordu. *Eau d'Azur* şimdi daha da ileri adımlar atarak Nice büyükşehir bölgesinde hizmet kalitesini ve su fiyatlarını standartlaştırmayı planlıyor.³⁹

Örnek olay Q - Nottingham, İngiltere: Enerji arzı

Robin Hood Energy, Nottingham belediyesine ait bir enerji tedarikçisi (ve "Geçindirebilecek Ücret Veren Bir İşveren"). Bu kurum, 2015 yılında enerji yoksulluğuyla mücadele etmek ve fiyat şeffaflığı garantisini vererek, yöneticilere prim verilmesini yasaklayarak ve özel hissedarları dışlayarak ülkenin Altı Büyük enerji şirketine karşı durmak için oluşturuldu.

Bugün, bu kâr amacı gütmeyen şirket, tüm sakinlerine aynı uygun fiyatlı tarifeyi sunmak için kendi 'beyaz etiketli' işletmelerini kuran dokuz başka İngiliz şehrine yardımcı oluyor ve onlarla ortaklıklar kuruyor. Robin Hood Energy, bu halka açık ortaklıklar aracılığıyla halihazırda ülke çapında toplam 130.000'den fazla kullanıcıya hizmet veriyor. Şirket, tüm fazlasını (2019'da 200.000 pound) daha yenilenebilir ve uygun fiyatlı enerji hizmetlerine -örneğin "sıcak ev" indirimi sunarak- yeniden yatırıyor. Aynı zamanda bir dizi sosyal konut derneği ile ortak olan şirket, enerji verimliliği hizmetlerinin sunulmasında belediyeleri destekliyor.⁴⁰

Sonuç: İleriye Doğru

Yeniden belediyeleştirme ve belediyeleştirme, özelleştirmeye ve genel anlamda kaynak sömürüsüne dayanan ekonomiye karşı mücadelede güçlü siyasi stratejilerdir. Çoğu ülke hükümeti, aşırı eşitsizliği ve ekolojik krizi ele almakta başarısız olurken, birçok şehir bu zorlukların üstesinden gelmek ve sakinlerinin geçim kaynaklarını iyileştirmek yönünde adımlar atıyor. Yerel halkın ve işçilerin, yaşadıkları yerin yerel yönetimini özelleştirmeyi tersine çevirmeye ve kamu hizmetlerini demokratikleştirmeye yönlendirerek kazanacakları çok şey var.

Bazı çok ilerici belediyeler, –belgesiz göçmenler, engelliler ve düşük gelirlili aileler de dahil olmak üzere– yaşadığımız toplumdaki en çok marjinalleştirilmiş kesimlerin ihtiyaçlarına öncelik vermek için politikalarını ve kamu hizmetlerini bu alanlara odaklıyor. Daha demokratik yerel yönetimler, karar alma yetkilerini paylaşmaya ve mülkiyet modellerini kullanıcıların, çalışanların, sivil toplumun ve araştırma kurumlarının temsilcilerine açmaya bile cesaret ediyorlar. Kamu mülkiyetinin, sahadaki gerçekleri bir kenara atarak yukarıdan aşağı işleme gibi kötü bir ünü vardır. Ancak burada sunduğumuz örneklerin çoğu, gerçekleştirilen demokratik yeniliklerin kamu hizmetlerine “halk/kamu” boyutunu geri getirdiğini göstermektedir. Bunlar 21. yüzyılda kamu mülkiyetini yaratmak için yapılan çok önemli katkılardır.

Belediyeler, demokratik kamu mülkiyeti yaratma sürecinin ön saflarında yer alıyorlar. Belediyelerdeki uygulamalar –yurttaş gözlemlerinin oluşturduğu katılımcı mekanizmalarından çeşitli kamu mülkiyeti ve çalışan katılımı biçimlerine kadar uzanan– geniş ve ülke çapında bir demokratik kamu mülkiyeti vizyonuna esin verebilir. Ortaklaşa mülkiyeti inşa etmeye yönelik bu aşağıdan yukarıya girişimlere acil bir ihtiyaç var ve bunlar, kamu mülkiyeti için her düzeyde ve tüm bölgelerde güçlü bir temel teşkil ediyor.

Bununla birlikte, piyasaya daha fazla hakim olma, rekabet ve özelleştirme hedefleriyle bir araya gelen devasa şirket güçlerine karşı vermemiz gereken büyük bir mücadele var. AB Hizmetler Direktifi (Bolkestein Direktifi olarak da bilinir), geçtiğimiz on yılda birçok hizmet alanında serbestleştirmeyi zorladı. 2018’de daha da sert bir liberalleşmeyi arzu eden güçlü ticaret lobileri, Hizmetler Bildirim Direktifi’ni geçirmesi için

AB’ye yaptıkları baskılarda neredeyse başarılı oluyordu. Avrupa’daki sivil toplum gruplarının uyumlu çabaları sayesinde, bu Direktif bir yıldan uzun bir süre askıya alındı. Ancak Avrupa Komisyonu üyeleri, Mart 2020’de Tek Pazar Uygulama Eylem Planı’nı başlatarak Direktif için yeni bir atılım başlattılar. Bu girişim başarılı olursa, bildirim prosedürü, belediyelerin Airbnb ve Carrefour gibi kurumsal devlerin faaliyetlerini düzenlemesini sağlama yönündeki demokratik hakkını kısıtlayabilir.⁴¹ Sayısız ticaret ve yatırım anlaşması, uluslararası şirketlere, belediyelerin demokratik kararları yüzünden gelecekteki potansiyel kârları azaldığında ulusal hükümetlere yüz milyonlarca hatta milyarlarca dolarlık davalar açabilecek hukuki araçlar sağlıyor. Bu anlaşmalardan bazıları –örneğin AB’nin Enerji Şartı Anlaşması– düpedüz çevre politikalarını engellemek için kullanılıyor.⁴² Dahası, belediye ve kooperatif işletmeleri büyük işletmelerle rekabet etmek zorunda kaldığı sürece, küçük ölçekli çözümlerin çoğunun varlığını sürdürmesi zor olacaktır. Artan rekabet nedeniyle yok olan birçok Danimarkalı ve birkaç Alman enerji kooperatifi, bu gerçeği acı bir biçimde kanıtıyor.⁴³

2008 mali krizinin ardından gelen kemer sıkma önlemleri, belediye kamu sektörü bütçelerini düşürdüğünden, kamu kaynaklarının harcanma biçimini değiştirmek son derece önemlidir. COVID-19 salgınının gösterdiği gibi, kamu hizmetleri, toplumumuzun bel kemiğidir. Ancak toplumların, özellikle kriz zamanlarında bu hizmetlere güvenebilmesi için yeterli finansmana ihtiyaç vardır. Sağlık sektöründeki kamu harcamalarını artırma sözü veren bazı hükümetler olsa da, bu paranın PPP’leri ve özel sektörün katılımının diğer biçimlerini teşvik etmek için değil gerçekten de kamu hizmetlerine fayda sağlamak için kullanılmasına dikkat etmemiz gerekiyor. Mevcut modelde, kamu finansmanı, özel yatırımcıların kârlarını garanti altına alarak riski absorbe etmek için kullanılmaktadır. Bu da kamuya çok pahalıya mal oluyor. Thomas Marois’in belirttiği gibi, kamu finans kurumlarının dünya çapında 73 trilyon ABD doları varlıkları var ve bunun yarısından fazlası kamu bankalarının elinde.⁴⁴ Bu, toplamda, küresel Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın yüzde 93’üne denk düşüyor. Dolayısıyla, ulusal hükümetler ve belediye yönetimleri, bu kamu fonlarını büyük özel araçları aradan çıkararak doğrudan topluma aktarabilirlerse çok daha etkili olacaklardır. Doğrudan kamu yatırımlarını öylesine ihtiyaç duyulan ilerici bir vergi sistemiyle birleştirmek, evrensel kamu hizmetlerini gerçeğe dönüştürerek

bölgesel dayanışmayı destekleyebilir. Kaliteli kamu hizmetleri, yerelden ulusala, kentten kıra uzanan bir evrensellikte olursa, zenginliği yeniden dağıtabilir ve coğrafi eşitsizliklerle mücadele edebilir.

Toplumsal hareketler bölge ve ülke düzeyinde demokratik kamu mülkiyeti talebiyle hep birlikte hareket ederse, ekonomilerimizin ve kamu hizmetlerimizin tasarımını gerçekten değiştirebiliriz. Amerika Birleşik Devletleri'nde çok sayıda şehir, mülkiyeti ve kontrolü yerelde bulunan enerji ve bankacılık hizmetlerini savunuyor. 2019'dan beri, gençlerin liderliğindeki Sunrise (Gündoğumu) Hareketi, çeşitli sendikalar ve başkan adayı Bernie Sanders, enerji, konut ve finansın kamu mülkiyetine odaklanan ulusal bir Yeşil Yeni Anlaşma çağrısında bulunuyor. COVID-19 salgını, bu çağrılarının aciliyetini ve gerekliliğini daha da artırdı. Belediyeler, toplumsal hareketlerle bir araya geldiklerinde, bir ülkenin siyasi gündemini baştan oluşturabilirler.⁴⁵

Güney Afrika hükümetini dünyanın en büyük elektrik şirketlerinden biri olan Eskom'u tamamen halka açık ve halka hizmet veren bir kamu hizmeti olarak yeniden oluşturmaya zorlayan sendikalar ve sivil toplum kuruluşları da hepimize ilham veriyor.⁴⁶ İngiliz İşçi Partisi'nin 2019 manifestosu, seçimi kaybetmiş olsalar bile, yerel yönetimlerin kamu hizmetlerini geri almasını ve yerel hizmetleri doğrudan sunma kapasitelerini yeniden oluşturmasını mümkün kılacak ulusal çapta bir desteğin ve politika çerçevesinin iyi bir örneği idi.

Bu araştırma, kamuya ait olan ve demokratik olarak örgütlenen temel hizmetlerin, toplum refahını etkin bir şekilde güçlendirebileceğini, ekonomiyi yerelleştirebileceğini ve insanların ortak ihtiyaçlarını karşılayabileceğini gösteriyor. Demokratik kamu mülkiyeti talebini en üst seviyelere taşıyalım ve tüm sakinlerin onurlu ve müreffeh bir yaşam sürmeleri için tek tek her kamu hizmetine evrensel erişim çağrısını yükseltelim. İrkçılık, faşizm ve aşırı sağ yükselirken hem insanlar hem de gezegen için işe yarayan uygulanabilir sistemik çözümler sunmak, demokrasilerimizi, toplumlarımızı ve ekonomilerimizi dayanışma ve işbirliği temelinde yeniden inşa etmeye önemli ölçüde yardımcı olabilir, böylece az sayıda insan değil birçok insan bundan faydalanır. Kamusal geleceğimiz, şirketlerin değil toplumların elinde.

Son notlar

1. Kishimoto, S. ve Petitjean, O. (2017). *Reclaiming Public Services: How citizens and cities are turning back privatisation*, Amsterdam: Transnasyonel Institute. <https://www.tni.org/en/publication/reclaiming-public-services>
2. Bu güçler arasında Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, Avrupa Birliği, ülkelerdeki Ticaret Odaları ve ticaret bakanlıkları, çok uluslu şirketler ve bunları temsil eden lobiler ve diğerlerinin yanı sıra "Büyük Dört" denetim firması (Deloitte, PricewaterhouseCoopers, Ernst & Young ve KPMG) var.
3. Robert Ramsay'in yazdığı 3.Bölüm'e bkz.: "Kanada: Ulusal özelleştirme baskısı karşısında yerel kaynak kullanımı".
4. Ulusal Denetim Ofisi tarafından hazırlanan PFI ve PF2 raporu, Ocak 2018. <https://www.nao.org.uk/report/pfi-and-pf2/>
5. HC Hazine Komitesi, Private Finance Initiative, 2010–2012 On Yedinci Oturum Raporu, HC 1146, Temmuz 2011, paragraf 48.
6. Valladolid belediyesi tarafından yayınlanan rakamlara referans: <https://www.valladolid.es/es/actualidad/noticias/aquavall-consigue-beneficios-13-millones-euros-destinados-i>
7. Bkz. Vera Wegmann tarafından yazılan 5. Bölüm: "Afrika: Özel atık hizmetinin çöküşü ve alternatif vizyon."
8. Bkz. 1. Bölüm: "Norveç: İflas 100'den fazla yeniden belediyeleştirme vakasının kıvılcımını yakıtı." Yazarlar: Nina Monsen ve Björn Pettersen.
9. Bkz. 4. Bölüm: "Dış Kaynak Kullanımı: Fayda getirmeyip sorun mu yaratıyor? Dış kaynak kullanımı ve yeniden belediyeleştirme ile ilgili Danimarka deneyimi." Yazar: Thomas Enghausen.
10. Aşırı yoksulluk ve insan hakları Özel Raportörü raporu, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Eylül 2018. <https://undocs.org/A/73/396>
11. Bkz. 2 .Bölüm, Celia Blauel'in yazdığı "Paris, kamusal su başarısının onuncu yılını kutluyor."
12. Portal Resmi Kerajaan Negeri Selangor, "Inisiatif Peduki Rakyat", şu adresten ulaşılabilir: <https://www.selangor.gov.my/index.php/pages/view/2534>. Ayrıca bkz. 7. Bölüm: Kamu hizmetlerine "kamuyu" dahil etmek: Malezya ve Filipinler'de (yeniden) belediyeleştirme örnekleri." Yazarlar: Mary Ann Manahan ve Laura Stegemann.
13. Daha fazla bilgi için, bkz: <https://interaktiv.morgenpost.de/berlinmieten/>
14. Paul, U. (2019), Deutsche Wohnen: Warum das Urteil zur Karl-Marx-Allee für Berlin positiv ist, Berliner Zeitung, 19 Nisan. <https://www.berliner-zeitung.de/berlin/deutsche-wohnen-warum-das-urteil-zur-karl-marx-allee-fuer-berlin-positiv-ist-32402122>
15. rbb 24 (2019), Land Berlin kauft 6.000 Wohnungen zurück, 27 Eylül. <https://www.rbb24.de/politik/beitrag/2019/09/berlin-kauft-6000-wohnungen-zurueck.html>
16. Daha fazla bilgi için, bkz. <https://stadtentwicklung.berlin.de/wohnen/wohnraum/mietendeckel/>
17. Bkz.6. Bölüm "Birleşik Krallık'ta kamu mülkiyetine doğru ulusal, bölgesel ve yerel hamleler", David Hall.
18. ソウルの市民民主主義 日本の政治を変えるために、白石 孝(編著)、2018年
19. Bkz. Alexander Panes Pinto'nun yazdığı 8. Bölüm: "Şili'de kamu mülkiyetini yeniden inşa etmek: Recoleta komününün sosyal uygulamaları ve neoliberalizmi yenilgiye uğratmanın zorlukları."
20. Rui, T. (2016), Relatório da Pesquisa de Avaliação Ön hazırlık programı 'De Braços Abertos', Plataforma Brasileira de Política de Drogas. <http://pbpd.org.br/wp-content/uploads/2016/12/Pesquisa-De-Bra%C3%A7os-Abertos-1-2.pdf>
21. Daha fazla bilgi için, bkz. http://www.rem Municipalisation.org/#case_Ramos%20Arizpe
22. Russell, B. (2019). Bu küçük Alman kasabası enerjiyi geri aldı ve tamamen yenilenebilir hale getirdi. Ponderwall. <https://ponderwall.com/index.php/2019/12/08/wolfhagen-german-town-fully-renewable/>
23. Bkz. 10. Bölüm: "Yeni bir su kültürü: Katalonya'nın oluşmakta olan kamusal eş yönetim modeli", yazarlar: Míriam Planas ve Juan Martínez.
24. Daha fazla bilgi için bkz. <https://m Municipalpower.org/articles/plymouth-energy-community-a-story-about-energy-transition-and-social-justice/>
25. Bkz. 1. Bölüm 2,"Yeniden belediyeleştirmenin emek boyutu: Geçiş sürecinde kamu emekçileri ve sendikalar", Daria Cibrario.
26. Bkz. 1. Bölüm: "Norveç: İflas 100'den fazla yeniden belediyeleştirme vakasının kıvılcımını yakıtı", Nina Monsen ve Björn Pettersen.
27. A.g.e.
28. Roth, L ve Shea Baird, K. (2019), Municipalism and the Feminization of Politics. Roarmag. 6. Sayı <https://roarmag.org/magazine/m Municipalism-feminization-urban-politics/>
29. Billing, L. (2020), What does feminist leadership look like in a pandemic?, Medium. https://medium.com/@leila_billing/what-does-feminist-leadership-look-like-in-a-pandemic-35b2ee0eb994
30. Quiray, K.M. ve Manahan M.A. (2012), Bridging the Gap in Water Service Provision in the Philippines: New Roles for Communities, Focus on the Global South. <https://focusweb.org/bridging-the-gap-in-water-service-provision-in-the-philippines-new-roles-for-communities/>
31. Bkz. 9.Bölüm: "ABD: Uygun fiyatlı, hızlı geniş bant internet sağlayan topluluklar", Thomas M. Hanna ve Christopher Mitchell.
32. Bkz. Vera Wegmann tarafından yazılan 5. Bölüm: "Afrika: Özel atık hizmetinin çöküşü ve alternatif vizyon."
33. Bkz. 15. Bölüm: "İklim felaketine karşı koymak için Yeşil Yeni Anlaşmanın merkezine enerji demokrasisini koymak", Lavinia Steinfort.
34. Daha fazla bilgi için, bkz. <https://m Municipalpower.org/articles/how-dobrich-is-pioneering-the-energy-transition-in-bulgaria/>
35. Enerji yoksulluğu; yüksek enerji fiyatları, düşük gelirler ve yetersiz konutların bir araya gelmesinin sonucu olarak bir evin uygun şekilde aydınlatılmaması, ısıtılmaması veya serinletilememesiyle ilgilidir. <https://righttoenergy.org/>
36. Daha fazla bilgi için, bkz. http://resilient-cities.iclel.org/fileadmin/sites/resilient-cities/files/Images_and_logos/dumangas_climate_field_school.pdf
37. Cadiogan, A. (2016), A test of local climate adaptation, Rappler, 29 Kasım. <https://www.rappler.com/move-ph/issues/disasters/thought-leaders/153969-test-local-climate-adaptation>
38. Binçtin, B. (2020), Quand la protection de l'eau se transforme en repas de qualités pour les écoliers, Observatoire des Multinationales. <https://multinationales.org/Quand-la-protection-de-l-eau-se-transforme-en-repas-de-qualites-pour-les>
39. 38 Bkz. 11. Bölüm: "İmparatorluk karşı saldırıyla geçiyor: Şirketlerin yeniden belediyeleştirmeye tepkileri", Yazar: Olivier Petitjean.
40. Daha fazla bilgi için bkz. http://www.rem Municipalisation.org/#case_Nice
41. Robin Hood Energy Danışmanı Mark Bramah'ın sunumu: https://www.cn2019.org/fileadmin/inhalte/Presentations/WS4_The_city_as_an_energy_services_provider.pdf
42. Hoedeman, O. (2020), How EU rules are getting in the way of progressive public policy – and how cities are fighting back. openDemocracy. <https://www.opendemocracy.net/en/oureconomy/how-eu-rules-are-getting-in-the-way-of-progressive-public-policy-and-how-cities-are-fighting-back/>
43. Eberthardt, P. and Olivet, C. (2018), One Treaty to rule them all. Ulusötesi Enstitüsü ve Corporate Europe Gözlemevi. https://www.tni.org/files/publication-downloads/one_treaty_to_ruled_them_all.pdf
44. Wierling, A. vd. (2018), 'Statistical evidence on the role of energy cooperatives for the energy transition in European countries'. Sustainability 10(9). <https://www.mdpi.com/2071-1050/10/9/3339>
45. Marois, T. (2019), 'Public Banking on the Future We Want', in Public Finance for the Future We Want. Amsterdam: Ulusötesi Enstitüsü. <https://www.tni.org/en/publicfinance>
46. Daha fazla bilgi için bkz. <https://berniesanders.com/en/issues/green-new-deal/>
47. Daha fazla bilgi için, bkz. <https://www.new-eskom.org/>

